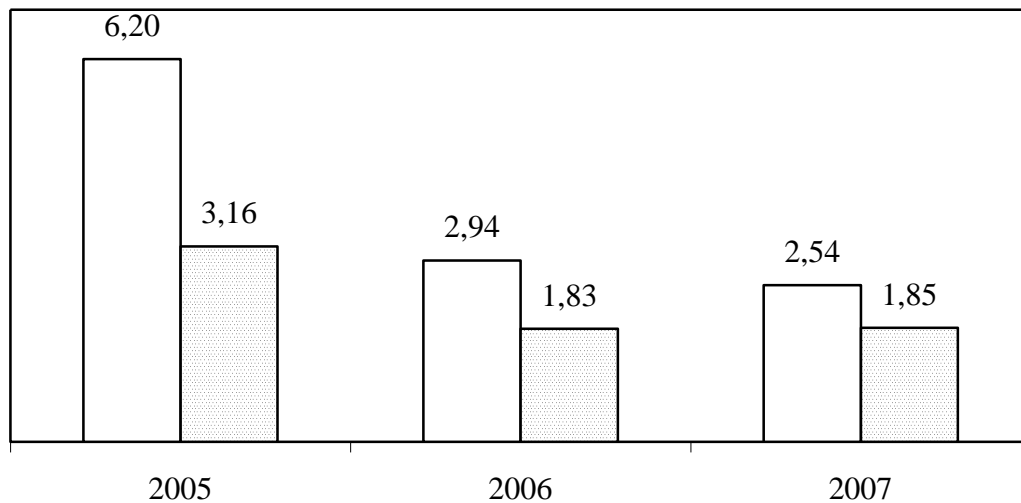

В.В. Зянько, І.Ю. Єпіфанова

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

В.В. Зянько, І.Ю. Єпіфанова

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ

Затверджено Вченою радою Вінницького національного технічного університету як практикум для студентів спеціальності "Менеджмент організацій" Протокол N 6 від "29" листопада 2007 р.

Вінниця ВНТУ 2008

УДК 658.15 (075)
3 99

Р е ц е н з е н т и:

В.Т. Сусіденко, доктор економічних наук професор

О.В. Мороз, доктор економічних наук, професор

О.Й. Лесько, кандидат економічних наук, доцент

Рекомендовано до видання Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

3 99 Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю.

Фінансовий аналіз та звітність. Практикум. - Вінниця: ВНТУ, 2008. - 83 с.

В практикумі розглянуті фундаментальні основи проведення практичного аналізу фінансового стану підприємства на підставі його фінансової звітності та характерних практичних задач, тестів. Практикум розроблено у відповідності з планом кафедри та програмою дисципліни "Фінансовий аналіз та звітність".

УДК 658.15(075)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Аналіз активу та пасиву балансу.....	6
Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.....	14
Аналіз ліквідності підприємства.....	21
Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	30
Аналіз рентабельності підприємства.....	36
Аналіз ділової активності підприємства.....	42
Аналіз руху грошових коштів підприємства.....	49
Аналіз прогнозування банкрутства підприємства.....	54
Тести.....	59
Задачі для самостійного розв'язання.....	71
Список рекомендованої літератури.....	81

ВСТУП

Забезпечення ефективної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки ґрунтується на побудові сучасної інформаційної системи управління, складовими якої є облік, аналіз і контроль фінансово-господарських операцій, процесів і явищ.

Фінансовий аналіз являє собою спосіб накопичення інформації, її трансформацію та використання.

Основною метою фінансового аналізу є отримання найбільшого числа інформативних параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутку або збитку, динаміку зміни активів та пасивів в розрахунках з дебіторами та кредиторами. При цьому аналітиків та менеджерів може цікавити як поточний фінансовий стан, так і перспективи підприємства на найближчий або більш віддалений час.

Навчальна дисципліна “Фінансовий аналіз та звітність” формує систему теоретичних і практичних знань з основ та методології проведення фінансового аналізу підприємств у студентів спеціальності “Менеджмент організацій”.

Метою проведення практичних занять з дисципліни „Фінансовий аналіз та звітність” є закріплення у студентів теоретичних знань з аналізу фінансового стану підприємств, отримання практичних навичок аналізу фінансового стану підприємств на підставі фінансової звітності, а також вміння розробляти пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства на основі проведеного аналізу.

В процесі вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз та звітність” студенти повинні на підставі дослідження фінансової звітності, яка є інформаційною базою фінансового аналізу, вміти формувати кваліфіковані судження, приймати відповідні рішення, спрямовані на виявлення резервів підвищення ефективності функціонування та поліпшення фінансового стану підприємства.

Програмою передбачено дослідження студентами за допомогою різних методів фінансового аналізу фінансової звітності реально існуючих суб'єктів господарювання та здійснення на підставі цього:

- загального оцінювання фінансового стану підприємства;
- аналізу фінансових результатів діяльності підприємства;
- аналізу ділової активності підприємства;
- аналізу ефективності функціонування підприємства;
- аналізу ліквідності та платоспроможності;
- оцінювання фінансової стійкості в сучасних умовах господарювання;
- аналізу майнового стану підприємства;

➤ факторного аналізу окремих показників з метою виявлення чинників, які вплинули на зміну результативного показника для формування пропозицій та рекомендацій щодо його покращення.

Кожне практичне завдання, що міститься у посібнику, складається із завдання, яке ставиться перед студентом і має бути виконане, та теоретичної інформації, на підставі якої необхідно виконати завдання та досягти мети практичної роботи.

Усі практичні завдання виконуються студентами на підставі реальної річної фінансової звітності підприємства, зокрема:

- форми № 1 „Баланс”;
- форми № 2 „Звіт про фінансові результати”;
- форми № 3 „Звіт про рух грошових коштів”.

У випадку, якщо студент не має річної фінансової звітності підприємства, звітність видається студенту викладачем.

Для того, щоб проведений аналіз був повним, доцільним є використання для усіх практичних робіт однієї і тієї ж фінансової звітності, тому що окремі теми взаємодоповнюють одна одну. Оскільки аналіз передбачає порівняння, усі розрахунки в практичних завданнях виконуються за два звітні періоди, тобто два роки.

Крім того, практикум містить тестові завдання та задачі для самостійного розв’язання. Це допоможе перевірити рівень закріплення теоретичної і практичної інформації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 АНАЛІЗ АКТИВУ ТА ПАСИВУ БАЛАНСУ

Мета: отримати практичні навички аналізу активу та пасиву балансу.

Завдання:

1. Проаналізувати склад, структуру та динаміку активу балансу. Зробити висновки.
2. Розрахувати та проаналізувати коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів та коефіцієнт майна.
3. Проаналізувати склад, структуру пасиву підприємства.
4. Розрахувати показники, які характеризують структуру пасивів підприємства: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику.
5. Провести аналіз ефективності використання ресурсів підприємства.
6. Побудувати спектральні діаграми.

Теоретична інформація

1 Аналіз складу, структури та динаміки активу балансу

Активи — ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до економічних вигод у майбутньому.

Активи підприємств відображаються у його балансі.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал.

У звітних балансах показники активу та пасиву наводяться на початок і кінець звітного періоду, що дає змогу виявити зміни, які відбулися за звітний період у складі активів та джерел їх утворення.

Попередній аналіз структури активів проводять на підставі таких даних:

- абсолютні величини за видами активів;
- їх питома вага в загальній величині активів;
- зміна абсолютних величин та їх питомої ваги;
- значення та зміна коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів за звітний період.

У ході аналізу інформації визначають вид майна, на збільшення якого найбільшою мірою був спрямований приріст джерел коштів підприємства.

Детальніший аналіз структури активів і її зміни здійснюють окремо стосовно кожного збільшеного виду активів.

У ході аналізу виявляють статті активів, за якими відбувся найбільший вклад у приріст загальної величини збільшеного виду активів. Результати аналізу активів підприємства наводяться в таблиці.

Таблиця 1.1 – Аналіз активів підприємства

Показник	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	Значення, тис. грн.	Питома вага, %	Значення, тис. грн.	Питома вага, %	абсолютне, тис. грн.	Темп приросту, %	пунктів структури%
вартість активів всього							
в т.ч.							
- необоротні активи							
з них							
нематеріальні активи							
незавершене будівництво							
основні засоби							
довгострокові фінансові інвестиції							
довгострокова дебіторська заборгованість							
відстрочені податкові активи							
інші необоротні активи							
- оборотні активи							
з них							
запаси							
в т.ч.							
тварини на вирощуванні та відгодівлі							
незавершене виробництво							
готова продукція							
товари							
векселі одержані							
дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги							
дебіторська заборгованість за розрахунками							
в т.ч. з бюджетом							
за виданими авансами							
з нарахованих доходів							
із внутрішніх розрахунків							
інша поточна дебіторська заборгованість							
поточні фінансові інвестиції							
грошові кошти та їх еквіваленти							
інші оборотні активи							
- витрати майбутніх періодів							

На основі аналізу необоротних активів визначають тип стратегії підприємства щодо довгострокових вкладень. Висока питома вага нематеріальних активів у складі необоротних активів і високий рівень приросту нематеріальних активів у зміні загальної величини необоротних активів за звітний період свідчать про інноваційний характер стратегії організації (тобто наявна орієнтація на вкладення в інтелектуальну власність).

Аналогічні високі показники за довгостроковими фінансовими вкладеннями відображають фінансово-інвестиційну стратегію розвитку.

Ситуація, коли найбільша частина необоротних активів подана виробничими основними засобами і незавершеним будівництвом, характеризує орієнтацію на створення матеріальних умов розширення основної діяльності підприємства. Визначаючи тип стратегії, необхідно зважити на переоцінювання основних засобів.

Для подальшої деталізації загальної картини зміни структури активів за кожним збільшеним елементом необоротних і оборотних активів можна побудувати таблиці для дослідження структури і динаміки стану, нематеріальних активів, основних запасів, незавершеного будівництва, фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості, грошових коштів. Детальніший аналіз нематеріальних і основних засобів наведений у ф. 5 „Примітка до річної звітності”, де подано детальну структуру даних активів на початок і кінець року, їх надходження та вибуття за звітний період.

2 Розрахунок та аналіз коефіцієнта співвідношення оборотних та необоротних активів і коефіцієнта майна

Активи підприємства складаються з необоротних та оборотних активів. Тому найточніше загальну структуру активів характеризує **коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів**, який обчислюють за формулою:

$$K_{o/n} = \frac{OA}{NA}, \quad (2.1)$$

де **OA** – вартість оборотних активів;
NA – вартість необоротних активів.

Значення даного показника більшою мірою зумовлено галузевими особливостями кругообігу коштів аналізованого підприємства. Під час внутрішнього аналізу структури активів варто з'ясувати причини різкої зміни коефіцієнта (якщо це було) за звітний період.

Важливу характеристику структури коштів підприємства дає **коефіцієнт майна виробничого призначення**, що визначається як співвідношення суми вартостей основних засобів та незавершеного будівництва, а також виробничих запасів і незавершеного виробництва до загальної вартості всіх активів підприємства:

$$K_m = \frac{OЗ + НБ + ВЗ + НВ}{A}, \quad (2.2)$$

де **ОЗ** – вартість основних засобів підприємства;

НБ – вартість незавершеного будівництва;

ВЗ – вартість виробничих запасів;

НВ – вартість незавершеного виробництва;

A – вартість активів.

Об'єктивним для промислових підприємств вважають значення показника більше 0,5.

У випадку зниження показника нижче критичної межі доцільним є поповнення власного капіталу (наприклад, збільшення за допомогою зростання статутного капіталу) або залучення довготермінових позичених коштів для майна виробничого призначення.

3 Аналіз структури та динаміки пасивів (джерел фінансування) підприємства

Пасив балансу показує джерела фінансування підприємства, котре може здійснюватися як за рахунок коштів власників, так і за рахунок короткострокових та довгострокових зобов'язань кредиторам.

Дані, що наводяться в пасиві балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових і короткострокових засобів, тобто пасив показує, звідки взяли засоби, спрямовані на формування майна підприємства.

Пасив балансу містить такі розділи:

1. Власний капітал;
2. Забезпечення наступних витрат та платежів;
3. Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, що не є поточними: довгострокові кредити банків, фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання, інші довгострокові зобов'язання;
4. Поточні зобов'язання — зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу: короткострокові

кредити банків, векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поточні зобов'язання за розрахунками (з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками), інші поточні зобов'язання;

5. Доходи майбутніх періодів – доходи, отримані протягом поточного або попередніх періодів, які належать до наступних звітних періодів.

Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від того, які засоби воно має у своєму розпорядженні і куди вони вкладені.

При аналізі джерел формування майна підприємства повинні бути розглянуті абсолютні і відносні зміни у власних і позикових засобах підприємства.

При цьому в першу чергу необхідно відповісти на такі питання:

— Які засоби (власні чи позикові) є основним джерелом формування активів підприємства?

— Які напрямки зміни частки власного капіталу (фактичного, за винятком збитків і заборгованостей засновників) у структурі пасивів балансу за аналізований період?

— Які напрямки зміни частки залученого капіталу у структурі пасивів балансу за аналізований період?

— Яка частка залученого капіталу домінує в структурі усього капіталу: довгострокового чи короткострокового?

Для того, щоб отримати відповідь на зазначені питання, будується таблиця, в якій визначається склад, структура та динаміка зміни капіталу підприємства.

Таблиця 3.2 – Аналіз пасивів підприємства

Показник	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	Значення, тис. грн.	Питома вага, %	Значення, тис. грн.	Питома вага, %	абсолютне, тис. грн.	Темп приросту, %	Пунктів структури, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Пасиви всього							
в т.ч.							
- Власний капітал							
з нього							
Статутний капітал							
Пайовий капітал							
Додатковий вкладений капітал							
Інший додатковий капітал							

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Резервний капітал							
Нерозподілений прибуток							
Неоплачений капітал							
Вилучений капітал							
- Забезпечення наступних витрат і платежів							
з них:							
Забезпечення виплат персоналу							
Інші забезпечення							
Цільове фінансування							
- Довгострокові зобов'язання							
Довгострокові кредити банків							
Інші довгострокові фінансові зобов'язання							
Відстрочені податкові зобов'язання							
Інші довгострокові зобов'язання							
- Поточні зобов'язання							
з них							
Короткострокові кредити банків							
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями							
Видані векселі							
Кредиторська заборгованість за товари							
Поточні зобов'язання за розрахунками							
в т. ч.							
з бюджетом							
з позабюджетних платежів							
з авансів							
зі страхування							
з оплати праці							
з учасниками							
Інші поточні зобов'язання							
- Доходи майбутніх періодів							

Після заповнення таблиці можливим є формування аналітичних висновків, які мають висвітлювати зазначені вище питання.

4. Розрахунок показників, які характеризують структуру пасивів підприємства: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику

Аналізуючи структуру капіталу підприємства необхідно розрахувати показники, які характеризують структуру пасиву з точки зору забезпеченості власними джерелами фінансування.

Коефіцієнт автономії (незалежності), або коефіцієнт концентрації власного капіталу розраховується за формулою:

$$K_{\text{авт}} = \frac{BK}{K}, \quad (4.1)$$

де **BK** – величина власного капіталу підприємства;

K – загальна вартість капіталу підприємства

Коефіцієнт автономії характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів. Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова стійкість підприємства і його незалежність від кредиторів.

У загальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою від 50%.

Оберненим показником до коефіцієнта автономії є **показник фінансової залежності**.

$$K_{\text{фз}} = \frac{K}{BK}. \quad (4.2)$$

Збільшення даного коефіцієнта свідчить про підвищення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і навпаки.

Співвідношення залучених і власних коштів дає **коефіцієнт фінансового ризику**.

$$K_{\text{фр}} = \frac{ЗК}{BK}, \quad (4.3)$$

де **ЗК** – вартість залучених у підприємство коштів.

Нормальним вважається, коли значення показника фінансової незалежності становить одиницю. Значення коефіцієнта фінансового ризику показує, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власного капіталу.

Збільшення даного показника в часі свідчить про певне зменшення

фінансової стійкості і навпаки.

Розраховані показники доцільно звести до таблиці, в якій додатково розрахувати зміну значень показників в звітному періоді порівняно із попереднім та на основі даних таблиці зробити висновки щодо забезпеченості підприємства власними джерелами фінансування.

Питання для самоконтролю

1. Що собою являє баланс?
2. Що таке активи?
3. Яким чином відображається інформація у балансі?
4. Яка мета аналізу активу балансу?
5. Якою є структура активів аналізованого підприємства і чому?
6. Якою має бути структура активів?
7. Якою є стратегія підприємства щодо довгострокових вкладень?
Чому?
8. Чи є оптимальним на підприємстві розмір дебіторської заборгованості? Чому?
9. Якою є динаміка зміни активів – позитивною чи негативною?
Чому?
10. Чи достатньо підприємство забезпечене майном виробничого призначення?
11. Яким чином визначається коефіцієнт майна виробничого призначення?
12. Що відображається в пасиві балансу?
13. Якою є динаміка зміни пасивів – позитивною чи негативною?
14. Яким чином за структурою пасиву можна робити висновок про залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування?
15. Якою має бути питома вага в загальній величині пасиву?
16. Чи є підприємство достатньо забезпеченим власними джерелами фінансування?
17. Що означає отримане значення коефіцієнта фінансового ризику?
18. Чи є в балансі підприємства статті, динаміка зміни яких в абсолютному вираженні відрізняється від структурної динаміки?
19. Що таке спектральні діаграми?
20. Яким чином можна покращити структуру активу аналізованого підприємства?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: закріпити теоретичну інформацію та отримати практичні навички аналізу фінансових результатів підприємства

Завдання: 1. Проаналізувати фінансові результати підприємства на основі динаміки доходів і витрат підприємства. Проаналізувати вплив доходів і витрат на формування фінансових результатів.
2. Провести факторний аналіз чистого прибутку

Теоретична інформація

1 Аналіз фінансових результатів підприємства на основі динаміки доходів і витрат підприємства

Функціонування підприємства, незалежно від виду діяльності і форм власності, в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній прибуток.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність роботи.

В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства та створює фінансову основу для її розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу.

В процесі аналізу фінансових результатів насамперед аналізують динаміку показників прибутку. Інформація, що утримується у звітній формі 2 „Звіт про фінансові результати”, дає змогу проаналізувати фінансові результати, отримані від усіх видів діяльності підприємства, визначити структуру прибутку.

Фінансовий результат підприємства характеризують усі види його господарської діяльності:

- фінансовий результат від основної операційної діяльності,
- фінансовий результат від іншої операційної діяльності,
- фінансовий результат від операційної діяльності,
- фінансовий результат від участі в капіталі,
- фінансовий результат від звичайної діяльності,
- фінансовий результат від іншої звичайної діяльності,
- фінансовий результат від надзвичайної діяльності,

- фінансовий результат від господарської діяльності

Для зручності з метою аналізу динаміки фінансових результатів усі необхідні показники доцільно оформити у вигляді таблиці.

Таблиця 2.1 - Фінансові результати діяльності підприємства

Показник	Методика розрахунку	Значення, тис. грн.		Зміна значень звітнього року	
		попередній рік	звітний рік	абсолютна, тис. грн.	темп приросту, %
Фінансовий результат від основної операційної діяльності	Ф. 2, р.050або р.055				
Фінансовий результат від іншої основної операційної діяльності	Ф. 2, р.060-р.090				
Фінансовий результат від операційної діяльності	Ф. 2, р.100 або р.105				
Фінансовий результат від участі в капіталі	Ф. 2, р.110-р.150				
Фінансовий результат від фінансової діяльності	Ф. 2 р.120-р.140				
Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності	Ф. 2 р.130-р.160				
Фінансовий результат від звичайної діяльності	Ф. 2 р.170 або р.175				
Фінансовий результат від надзвичайної діяльності	Ф. 2 р.200-р.205				
Фінансовий результат від господарської діяльності	Ф. 2 р.220 або р.225				

Аналіз фінансових результатів, наведених в таблиці дасть змогу виявити ті види діяльності, якими займалось підприємство, та величину отриманого прибутку або збитку за окремим видом діяльності, а також динаміку зміни фінансових результатів.

Для виявлення чинників формування кінцевого результату необхідно проаналізувати доходи та витрати підприємства.

Доходи — збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Аналіз формування доходів проводиться шляхом оцінювання складу та структури доходів підприємств, а також динаміки їх зміни.

Для аналізу використовується класифікація доходів за джерелами їх утворення, на основі якої побудовано звіт про фінансові результати.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати" дохід підприємства поділяється на такі

складові:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- дохід від участі в капіталі;
- інші фінансові доходи;
- інші доходи;
- надзвичайні доходи.

Таблиця 2.2 - Аналіз формування доходів підприємства

Показник	Значення				Відхилення значень звітнього року		
	попередній рік		звітний рік		абсолютне	темп приросту	пунктів структури
	тис. грн	%	тис. грн	%			
Чистий дохід від реалізації продукції							
Інші операційні доходи							
Дохід від участі в капіталі							
Інші фінансові доходи							
Інші доходи							
Надзвичайні доходи							
Разом							

Аналіз таблиці передбачає визначення доходів, які складають найбільшу питому вагу в складі загального доходу підприємства, оцінювання динаміки зміни усіх доходів в цілому та окремих складових.

Остаточне оцінювання доходу від надання послуг вимагає зіставлення його з витратами, які здійснюються для отримання доходу, і визначення результату даної операції: прибутку або збитку.

Витрати є другим важливим чинником утворення прибутку підприємства.

Облік витрат підприємства здійснюється відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Згідно з П(С)БО 16, витратами звітнього періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Ефективне управління витратами передбачає розподіл витрат за напрямками використання (витрачання) коштів. На цьому рівні витрати підприємства поділяються на такі групи:

- витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

- податок на додану вартість;
- акцизний збір;
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати;
- фінансові витрати;
- втрати від участі в капіталі;
- інші витрати;
- податок на прибуток;
- надзвичайні витрати.

Таблиця 2.3 – Аналіз витрат підприємства

Показник	Значення				Відхилення значень звітнього року		
	попередній рік		звітний рік		абсолютне	температур	пунктів структури
	тис. грн	%	тис. грн	%			
Податок на додану вартість							
Інші вирахування з доходу							
Собівартість реалізованої продукції							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Інші операційні витрати							
Фінансові витрати							
Інші витрати							
Податок на прибуток від звичайної діяльності							
Разом							

Проводячи аналіз структури витрат підприємства особливу увагу звертають на ті витрати, які складають найбільшу питому вагу в їх загальній вартості, а також ті, за якими відбулись суттєві зміни.

Крім того, необхідно порівняти загальну величину отриманих доходів із загальною величиною отриманих витрат та запропонувати заходи щодо покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

2 Факторний аналіз чистого прибутку

На чистий прибуток у цілому по підприємству впливає два основних фактори першого рівня:

- чистий дохід від реалізації продукції;
- чиста рентабельність підприємства.

З метою залучення до аналізу додаткової інформації використовуються багатофакторні моделі а також методичні прийоми декомпозиційного аналізу, який передбачає послідовну деталізацію і розкриття впливу на результат факторних показників.

На особливу увагу заслуговує чотирифакторна мультиплікативна модель аналізу чистого прибутку підприємства. Для побудови даної моделі використовуються чинники другого ряду, до яких належать:

- власний капіталу підприємства;
- коефіцієнт оборотності активів;
- мультиплікатор власного капіталу;
- чиста рентабельність.

Модель залежності чистого прибутку від наведених вище факторів має такий вигляд:

$$\text{ЧП} = \text{ВК} \times \text{Коб}_{\text{ОА}} \times \text{М}_k \times \text{Р}_{\text{чиста}}, \quad (2.1)$$

де **ВК** – середньорічні залишки власного капіталу,

Коб_{ОА} – оборотність активів, за якою оцінюється рівень ефективності використання активів підприємства, розрахована як відношення чистого доходу до загальної вартості активів;

М_к – мультиплікатор власного капіталу, який характеризує здатність власного капіталу створювати активи і являє собою відношення залишків активів (**А**) до середньорічних залишків власного капіталу (**ВК**) підприємства:

$$\text{М}_k = \frac{\text{А}}{\text{ВК}}, \quad (2.2)$$

де **Р_{чиста}** – чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства, виражена десятковим дробом, розрахована як відношення чистого прибутку до чистого доходу.

Перераховані фактори можуть спричинити різний вплив на суму валового прибутку підприємства, як позитивний, так і негативний.

Зв'язок між чинниками та результативним показником у наведеній моделі є функціональним, тому факторний аналіз чистого прибутку на її основі може проводитись за допомогою методу ланцюгових підстановок.

Усі показники, які необхідні для проведення факторного аналізу чистого прибутку, узагальнюються в таблиці.

Використовуючи модель (2.1), оцінимо поетапно кількісний вплив кожного із чинників на зміну чистого прибутку.

1. Визначимо зміну чистого прибутку в результаті зміни величини власного капіталу:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}} = (\text{ВК}_3 - \text{ВК}_\Pi) \times \text{Коб}_{\text{ОА}_\Pi} \times \text{Мк}_\Pi \times \text{Р}_{\text{чиста}_\Pi} \quad (2.3)$$

2. Визначимо зміну чистого прибутку в результаті зміни оборотності активів:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{Коб}_{\text{ОА}}} = \text{ВК}_3 \times (\text{Коб}_{\text{ОА}_3} - \text{Коб}_{\text{ОА}_\Pi}) \times \text{Мк}_\Pi \times \text{Р}_{\text{чиста}} \quad (2.4)$$

Таблиця 2.4 - Вихідні дані для проведення факторного аналізу чистого прибутку

Показник	Значення		Зміна значень
	попередній рік (п)	Звітний рік (з)	
Чистий прибуток (ЧП), тис. грн.			
Чистий дохід від реалізації продукції (ЧД), тис. грн.			
Середньорічні залишки активів (А), тис. грн.			
Середньорічні залишки власного капіталу (ВК), тис. грн.			
Оборотність оборотних активів (Коб _{ОА}), оборотів			
Мультиплікатор капіталу (Мк)			
Чиста рентабельність (Р _{чиста})			

3. Визначимо зміну чистого прибутку в результаті зміни величини мультиплікатора власного капіталу:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{Мк}} = \text{ВК}_3 \times \text{Коб}_{\text{ОА}_3} \times (\text{Мк}_3 - \text{Мк}_\Pi) \times \text{Р}_{\text{чиста}_\Pi} \quad (2.5)$$

4. Визначимо зміну чистого прибутку в результаті зміни величини чистої рентабельності:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{Р}_{\text{чиста}}} = \text{ВК}_3 \times \text{Коб}_{\text{ОА}_3} \times \text{Мк}_3 \times (\text{Р}_{\text{чиста}_3} - \text{Р}_{\text{чиста}_\Pi}) \quad (2.6)$$

Оцінимо сукупний вплив чинників на зміну чистого прибутку в звітному періоді:

$$\Delta\text{ЧП} = \Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{Коб}_{\text{ОА}}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{Мк}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{Р}_{\text{чиста}}} \quad (2.7)$$

Результати факторного аналізу чистого прибутку узагальнюються в таблиці, після якої проводиться їх аналіз.

В ході аналізу:

- звертається увага на загальну зміну величини чистого прибутку в звітному році порівняно із попереднім;
- визначається, які фактори привели до збільшення, а які до зменшення величини прибутку;
- визначається, які фактори чинили найбільший вплив на зміну величини прибутку;
- визначаються можливості збільшення чистого прибутку.

Питання для самоконтролю

1. Яка мета складання Звіту про фінансові результати?
2. Яка різниця між поняттями „дохід” та „прибуток”?
3. Як визначається фінансовий результат від операційної діяльності за формою № 2?
4. Яке поняття більш ширше – операційна чи основна діяльність і чому?
5. Яким є кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства?
6. Які види фінансових результатів отримало аналізоване підприємства?
7. Якою є динаміка зміни фінансових результатів – позитивною чи негативною?
8. Які доходи складають основну частку в загальній величині отриманого підприємством доходу?
9. Як змінилась структура доходів підприємства в звітному періоді порівняно із попереднім?
10. Які витрати складають основну частку в загальній величині витрат, понесених підприємством?
11. Як змінилась структура витрат підприємства в звітному періоді порівняно із попереднім?
12. Які фактори призвели до зменшення чистого прибутку в звітному періоді порівняно із попереднім?
13. Які фактори привели до збільшення чистого прибутку в звітному році?
14. Як змінився чистий прибуток за рахунок зміни власного капіталу?
15. Як змінився чистий прибуток за рахунок зміни чистої рентабельності?
16. Які основні напрямки підвищення прибутку можна запропонувати на аналізованому підприємстві?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: узагальнити теоретичні питання стосовно поняття "ліквідність" та отримати практичні навички аналізу ліквідності підприємства.

Завдання:

1. Провести аналіз ліквідності підприємства за показниками: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, чистий оборотний капітал.
2. Провести факторний аналіз коефіцієнта покриття.
3. Провести аналіз ліквідності балансу підприємства.

Теоретична інформація

1 Аналіз ліквідності підприємства за показниками: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, чистий оборотний капітал

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які в загальному вигляді характеризують здатність підприємства вчасно та в повному обсязі провести розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями.

Під **ліквідністю** розуміють здатність активу трансформуватися в грошові засоби протягом виробничо-технічного процесу, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може відбутися.

Під **ліквідністю підприємства** розуміють наявність в нього оборотних засобів в розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань.

Зміст цього поняття полягає в тому, що якщо процеси виробництва та реалізації продукції йдуть в нормальному режимі, то грошових сум, які надходять від покупців як оплата за отриману ними продукцію, буде досить для розрахунків з кредиторами, тобто розрахунків за поточними зобов'язаннями.

Основною ознакою ліквідності виступає формальне перевищення (у вартісному оцінюванні) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більшим є це перевищення, тим кращим є фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності.

Рівень ліквідності визначається за допомогою спеціальних показників – коефіцієнтів ліквідності, оснований на зіставленні оборотних

засобів і короткострокових пасивів.

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових засобів та еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення.

Таким чином, основними ознаками платоспроможності є:

а) наявність в достатньому обсязі засобів на розрахунковому рахунку;

б) відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Поняття ліквідності та платоспроможності не є тотожними.

Ознакою погіршення ліквідності є збільшення іммобілізації власних оборотних засобів, яка проявляється у збільшенні “неліквідних” статей, простроченої дебіторської заборгованості, отриманих векселів тощо.

Неплатоспроможність визначає наявність так званих “хворих” статей у звітності: “Збитки”, “Кредити і займи, не погашенні вчасно”, “Видані прострочені векселі”.

Неплатоспроможність може бути як випадковою, тимчасовою, так і тривалою, хронічною. Основними причинами виникнення неплатоспроможності є недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами, невиконання плану реалізації продукції, нераціональна структура оборотних засобів, несвоєчасне надходження платежів від контрагентів.

Коефіцієнти ліквідності визначаються відношенням величини ліквідного майна, тобто засобів, які можуть бути використані для оплати боргів за поточними зобов'язаннями. По суті, ліквідність суб'єкта господарювання – це ліквідність його активів.

Ліквідність визначається мірою покриття зобов'язань підприємства його активами, строк для перетворення яких в гроші відповідає строку погашення зобов'язань.

Коефіцієнт покриття (платоспроможності) є важливим показником платоспроможності. Він визначається співвідношенням усіх поточних активів до поточних зобов'язань і характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів:

$$K_{п} = \frac{OA}{ПЗ}, \quad (3.1)$$

де **OA** – оборотні активи,

ПЗ – поточні зобов'язання.

Коефіцієнт покриття показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожен грошову одиницю поточних зобов'язань. Критичне значення коефіцієнта покриття становить одиницю. При коефіцієнті покриття меншим за одиницю підприємство має неліквідний баланс.

Значення коефіцієнта покриття у межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство може своєчасно ліквідувати борги.

Якщо на покриття зобов'язань підприємство передбачає мобілізувати оборотні активи в частині грошових коштів і коштів в розрахунках, можна одержати коефіцієнт швидкої ліквідності, який розраховується за формулою:

$$K_{\text{шв}} = \frac{OA - Z}{ПЗ} = \frac{ДЗ + ПФІ + ГК}{ПЗ}, \quad (3.2)$$

де **Z** – величина запасів і витрат підприємства,

ПФІ – поточні фінансові інвестиції,

ДЗ – дебіторська заборгованість,

ГК – грошові кошти та їх еквіваленти.

Теоретично виправдана оцінка цього коефіцієнта знаходиться в межах 0,5-1,0.

Наймобільнішою частиною оборотних активів є гроші. Оборотні активи в грошах готові до платежу й розрахунків негайно, тому відношення їх до поточних зобов'язань підприємства називають коефіцієнтом абсолютної ліквідності:

$$K_{\text{абс}} = \frac{ПФІ + ГК}{ПЗ}. \quad (3.3)$$

Теоретично достатнє його значення згідно з визначеними нормами — понад 0,2.

Розраховані показники зводяться до таблиці, в якій додатково визначається динаміка зміни показників в абсолютному вираженні та темп приросту у відсотках. Аналізуючи наведені в таблиці дані звертається увага те, чи є підприємство в цілому ліквідним та за кожним окремим показником аналізується:

- чи відповідають розрахункові значення звітного та базисного періоду нормативним;
- якою є динаміка зміни показника – позитивна чи негативна і чому;
- позитивним чи негативним для підприємства в цілому є значення певного показника ліквідності і чому;
- формуються пропозиції щодо покращення показника.

2 Факторний аналіз коефіцієнта покриття

Факторний аналіз коефіцієнта покриття проводиться шляхом визначення впливу на його зміну оборотних активів і поточних зобов'язань в цілому та кожної з їх складових.

З метою проведення факторного аналізу розраховуються допоміжні показники:

1. Коефіцієнт покриття на початок періоду:

$$K_{пп} = \frac{ОАп}{ПЗп}. \quad (3.4)$$

2. Коефіцієнт покриття на кінець періоду:

$$K_{пк} = \frac{ОАк}{ПЗк}. \quad (3.5)$$

3. Коефіцієнт покриття за умови активів на початок періоду та поточних пасивів на кінець періоду:

$$K_{п/к} = \frac{ОАп}{ПЗк}. \quad (3.6)$$

4. Коефіцієнт частки участі **фактора а**, який враховує частку зміни коефіцієнта покриття за рахунок зміни оборотних активів:

$$a = \frac{K_{пк} - K_{п/к}}{ОАк - ОАп}. \quad (3.7)$$

5. Коефіцієнт частки участі **фактора б**, який враховує частку зміни коефіцієнта покриття за рахунок зміни поточних зобов'язань:

$$b = \frac{K_{п/к} - K_{пп}}{ПЗк - ПЗп}. \quad (3.8)$$

Алгоритм розрахунку рівня впливу окремого фактора на коефіцієнт покриття наведено в таблиці (3.1).

Після проведених розрахунків зазначається як змінився коефіцієнт покриття в цілому, в тому числі за рахунок окремих факторів. Завершується аналіз розробленням пропозицій та рекомендацій щодо покращення значення коефіцієнта покриття.

Таблиця 3.1 - Факторний аналіз зміни коефіцієнта покриття

Фактор	Методика розрахунку	Рівень впливу
1	2	3
Загальна зміна коефіцієнта покриття	$K_{пк} - K_{пп}$	
в т.ч. за рахунок зміни :		
- оборотних активів	$(OA_k - OA_p) \times a$	
з них:		
- запасів і витрат	$(З_k - З_p) \times a$	
- дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги	$(ДЗ_{тк} - ДЗ_{тп}) \times a$	
- дебіторської заборгованості за розрахунками	$(ДЗ_{рк} - ДЗ_{рп}) \times a$	
- поточних фінансових інвестицій	$(ПФІ_k - ПФІ_p) \times a$	
- грошових коштів та їх еквівалентів	$(ГК_k - ГК_p) \times a$	
- інших оборотних активів	$(IOA_k - IOA_p) \times a$	
- поточних зобов'язань	$(ПЗ_k - ПЗ_p) \times б$	
з них:		
- короткострокових кредитів банків	$(КК_k - КК_p) \times б$	
- поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями	$(ПЗДЗ_k - ПЗДЗ_p) \times б$	
- кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги	$(КЗ_k - КЗ_p) \times б$	
- кредиторської заборгованості за розрахунками	$(КР_k - КР_p) \times б$	
- інших поточних зобов'язань	$(ПЗ_k - ПЗ_p) \times б$	
Усього	$K_{пз} - K_{пб}$	

3 Аналіз ліквідності балансу підприємства

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в грошову форму відповідає термінові погашення зобов'язань.

Усі активи підприємства в залежності від їх ліквідності можна поділити на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (А1).

До них відносять суми усіх статей грошових коштів, які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно.

Сюди також відносять короткострокові фінансові вклади (цінні папери, а також векселі надійних підприємств) (ф.1. р. 220-240).

2. Активи, що швидко реалізуються (А2).

Це активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібен певний час: дебіторська заборгованість, строк погашення якої не більше одного року, виробничі запаси, запаси готової продукції, товари покупні.

Ліквідність цих активів рівна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства із платниками, від умов надання кредитів покупцям, а також організації вексельного обігу (ф.1, р.130-210,250).

3. Активи, що повільно реалізуються (А3).

Це виробничі запаси, а також різні витрати.

Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості та правильності оформлення документів, від якості та попиту на продукцію, від її конкурентоспроможності, форми розрахунків (ф.1, р. 100-120).

4. Активи, що важко реалізуються (А4).

Це активи, призначені для використання у господарській діяльності протягом тривалого періоду (ф.1, р.080).

Аналізуючи ліквідність балансу, в першу чергу необхідно згрупувати активи підприємства за ступенем ліквідності та визначити динаміку зміни окремих груп.

Таблиця 3.1 – Склад та динаміка активів за ліквідністю

Показник	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне, тис. грн.	Темп приросту, %	пунктів структури, %
Вартість майна							
в т. ч.:							
А1							
А2							
А3							
А4							

На підставі даних таблиці:

- аналізується частка окремих груп активів за ступенем ліквідності в їх загальній величині;

- визначаються групи активів, які мають найбільшу питому вагу в їх загальній величині;

- визначається позитивною чи негативною є динаміка змін окремих груп активів за ступенем ліквідності в абсолютному вираженні та у відносному.

Для подальшого аналізу ліквідності балансу необхідно згрупувати пасиви за ступенем зростання строків погашення зобов'язань таким чином:

1. Найбільш строкові зобов'язання (П1).

До них відносять: кредиторську заборгованість, позики для працівників, інші короткострокові пасиви (ф.1, р.520-610).

2. Короткострокові пасиви (П2).

Це короткострокові позикові кредити банків та інші позики, строк погашення яких до 1 року (ф.1, р.400,410,500,510).

3. Довгострокові пасиви (П3).

Це довгострокові кредити банків та інші позикові кошти (ф.1, р.480).

4. Постійні пасиви (П4).

До них відносять 1-й розділ пасиву балансу – власний капітал (ф.1, р.380,420).

Таблиця 3.2 – Склад та динаміка пасивів за строком погашення зобов'язань

Показник	Початок періоду		Кінець періоду		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне, тис. грн.	темپ приросту, %	пунктів структури, %
Вартість майна							
в т. ч.:							
П1							
П2							
П3							
П4							

Після цього проводиться аналіз динаміки зміни ваги кожної групи зобов'язань в загальній вартості майна.

На підставі даних таблиці:

- аналізується частка окремих груп пасивів за строком погашення зобов'язань в їх загальній величині;

- визначаються групи пасивів, які мають найбільшу питому вагу в їх загальній величині;

- визначається позитивною чи негативною є динаміка зміни окремих груп пасивів за строком погашення зобов'язань в абсолютному вираженні та у відносному.

Наступним кроком при аналізі ліквідності балансу є порівняння окремих груп активів за ступенем їх ліквідності з окремими групами зобов'язань за строками їх погашення.

Розрахунки з аналізу ліквідності балансу доцільно оформити у вигляді таблиці.

Таблиця 3.3 - Аналіз ліквідності балансу підприємства

Актив	Значення, тис. грн.		Пасив	Значення, тис. грн.		Платіжні засоби: надлишок (+) або нестача (-)	
	початок періоду	кінець періоду		початок періоду	кінець періоду	початок періоду	кінець періоду
A1			П1				
A2			П2				
A3			П3				
A4			П4				

Баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо виконується умова:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \geq P1 \\ A2 \geq P2 \\ A3 \geq P3 \\ A4 \leq P4 \end{array} \right\}.$$

Недотримання будь-якої нерівності із перших трьох означає, що ліквідність балансу відхиляється від абсолютної.

Виконання четвертої нерівності свідчить про дотримання підприємством мінімальної умови фінансової стійкості, наявності власних оборотних активів.

Таким чином, на підставі даних таблиці (3.3) можна:

- проаналізувати наявність на підприємстві надлишку чи нестачі платіжних засобів за кожною порівнюваною групою активів та пасивів;
- визначити рівень ліквідності балансу;
- визначити чи виконується на підприємстві мінімальна умова фінансової стійкості;
- розробити пропозиції щодо покращення рівня ліквідності балансу.

Для комплексного оцінювання ліквідності балансу в цілому можна визначити загальний показник ліквідності за формулою:

$$Лз = \frac{A_1 \times ВА_1 + A_2 \times ВА_2 + A_3 \times ВА_3 + A_4 \times ВА_4}{П_1 \times ВП_1 + П_2 \times ВП_2 + П_3 \times ВП_3 + П_4 \times ВП_4} \quad (3.9)$$

де A_i і $П_i$ – підсумки відповідних груп активів і пасивів, $i = 1,4$;
 $ВА_i$ і $ВП_i$ – питома вага відповідних груп активів і пасивів в їх загальному підсумку, $i = 1,4$.

Загальний показник ліквідності балансу показує відношення суми всіх платіжних засобів до суми всіх платіжних зобов'язань з врахуванням їх ліквідності.

Даний показник дозволяє порівнювати баланси підприємства за різні звітні періоди, а також баланси різних підприємств і зробити висновок, який баланс найбільш ліквідний.

Питання для самоконтролю

1. Що таке ліквідність? Яка різниця між поняттями „ліквідність активів”, „ліквідність балансу” та „ліквідність підприємства”?
2. Чим виначається ступінь ліквідності активів?
3. Чи є аналізоване підприємство ліквідним? Чому?
4. Який економічний зміст отриманого значення коефіцієнта покриття?
5. Який економічний зміст отриманого значення коефіцієнта швидкої ліквідності?
6. Які заходи доцільно вжити для покращення значення коефіцієнта абсолютної ліквідності?
7. Як змінився коефіцієнт покриття в результаті зміни дебіторської заборгованості?
8. Як змінився коефіцієнт покриття в результаті зміни кредиторської заборгованості?
9. Які статті балансу відносяться до активів, що важко реалізуються?
10. Яка група активів за ступенем ліквідності має найбільшу питому вагу в загальній величині активів? Про що це свідчить?
11. Яка група пасивів за строком погашення зобов'язань складає найбільшу питому вагу в загальній величині пасивів? Про що це свідчить?
12. Чи є баланс підприємства абсолютно ліквідним?
13. Чи виконується на підприємстві мінімальна умова фінансової стійкості?
14. В якому періоді баланс підприємства був більш ліквідним?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: Узагальнити отримані теоретичні знання з аналізу фінансової стійкості підприємства та отримати практичні навички аналізу фінансової стійкості підприємства на основі його фінансової звітності.

Завдання: 1. Провести аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства за два роки.
2. Провести аналіз джерел формування запасів і витрат підприємства.

Теоретична інформація

1 Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталів підприємства.

Фінансова стійкість - це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечити самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

На сьогодні існує велика кількість різних методик аналізу фінансової стійкості підприємства, які умовно можна поділити на три великі групи:

1. Аналіз фінансової стійкості підприємства на основі співвідношення його активів та пасивів;

2. Аналіз фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів;

3. Аналіз запасу фінансової стійкості.

З позиції довгострокової перспективи фінансова стійкість підприємства характеризується структурою джерел коштів, залежністю від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Джерелами коштів підприємства є власний і позиковий капітали.

Аналізуючи розраховані показники необхідно звернути увагу на їх відповідність нормативному значенню та на динаміку зміни.

Коефіцієнт автономії характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів:

$$K_{\text{авт}} = \frac{BK}{K}, \quad (4.1)$$

де **BK** – величина власного капіталу підприємства;

K – загальна вартість капіталу підприємства

Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова стійкість підприємства і його незалежність від кредиторів. У загальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою 50%.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу розраховується за формулою:

$$K_{\text{конц}_{\text{ЗК}}} = \frac{ЗК}{K}, \quad (4.2)$$

де **ЗК** – величина залученого капіталу підприємства.

Збільшення даного коефіцієнта свідчить про підвищення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і навпаки.

Чим нижчий показник концентрації позикового капіталу, тим менша заборгованість підприємства, тим стійкіший його стан. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства.

Співвідношення залучених і власних коштів — це **коефіцієнт фінансового ризику**:

$$K_{\text{фр}} = \frac{ЗК}{BK}. \quad (4.3)$$

Даний показник характеризує кількість одиниць залученого капіталу, яка припадає на одиницю власного капіталу. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу відображає здатність підприємства маневрувати своїми коштами і визначається за формулою:

$$K_{\text{ман}_{\text{BK}}} = \frac{BK - \text{НА}}{BK} = \frac{BOK}{BK}, \quad (4.4)$$

де **НА** – необоротні активи підприємства;

BOK – власний оборотний капітал підприємства, тобто та частка власного капіталу, яка вкладена в оборотні активи.

З фінансової точки зору, чим вищий цей коефіцієнт, тим краще. Він характеризує ступінь мобілізації власного капіталу, показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами.

Чим вищий показник, тим кращий фінансовий стан підприємства, забезпечується більш достатня гнучкість у використанні власних коштів господарюючого суб'єкта. Оптимальне значення дорівнює 0,5, на думку деяких авторів – 0,3. Даний показник може мати і від'ємне значення, яке спричинене нестачею власного оборотного капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом відображає частку власного оборотного капіталу в загальній величині оборотних активів і визначається за формулою:

$$K_{\text{заб}_{\text{Вок}}} = \frac{\text{Вок}}{\text{ОА}}, \quad (4.5)$$

де **ОА** – оборотні активи підприємства.

Важливе значення при аналізі фінансової стійкості підприємства має **коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами**. Даний коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових:

$$K^{\text{заб з}}_{\text{Вок}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{\text{З}}, \quad (4.6)$$

де **З** – середньорічна вартість запасів підприємства.

Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60 – 80%. Деякі автори називають критичну величину – 50%.

Усі розраховані показники зводяться до таблиці і доповнюються показниками динаміки (абсолютної зміни та темпу приросту).

На підставі узагальнених в таблиці розрахунків робляться висновки про рівень фінансової стійкості підприємства. При цьому варто звернути увагу на динаміку зміни показників, тобто визначити покращуються чи погіршуються їх значення.

Отримані розрахункові значення необхідно порівняти із нормативними і визначити чи відповідає певний показник встановленим значенням. Завершується аналіз наданням пропозицій щодо покращення фінансової стійкості підприємства.

2 Аналіз джерел формування запасів і витрат підприємства

Важливим показником, який характеризує фінансовий стан підприємства та його стійкість, є забезпеченість матеріальних оборотних активів плановими джерелами фінансування.

Надлишок або нестача джерел засобів для формування запасів і витрат, тобто постійної частини оборотних активів є одним із критеріїв оцінювання фінансової стійкості.

А. Д. Шеремет, В. В. Ковальов виділяють чотири типи фінансової стійкості відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позичковими коштами:

1. *Абсолютна стійкість фінансового стану* – виникає за умови, коли запаси і витрати підприємства формуються за рахунок власного оборотного капіталу:

$$З \leq \text{ВОК}, \quad (4.7)$$

де $З$ – величина запасів і витрат підприємства,
 ВОК – величина власного оборотного капіталу підприємства.

2. *Нормальна фінансова стійкість* – фінансовий стан підприємства, за якого для забезпечення запасів і витрат підприємство крім власного обігового капіталу залучає довгострокові кредити та позики:

$$З \leq \text{ВОК} + \mathbf{K}^{\text{Д}}, \quad (4.8)$$

де $\mathbf{K}^{\text{Д}}$ – довгострокові кредити та позики а також забезпечення наступних виплат і платежів.

3. *Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан* – фінансовий стан підприємства, за якого порушується платіжний баланс, але зберігається можливість відновлення рівноваги платіжних засобів та платіжних зобов'язань за рахунок залучення короткострокових кредитів та позик:

$$З \leq \text{ВОК} + \mathbf{K}^{\text{Д}} + \mathbf{K}^{\text{К}}, \quad (4.9)$$

де $\mathbf{K}^{\text{К}}$ – короткострокові кредити та позики.

4. *Кризовий фінансовий стан* – фінансовий стан підприємства, за якого йому не вистачає “нормальних” джерел формування запасів:

$$З > \text{ВОК} + \mathbf{K}^{\text{Д}} + \mathbf{K}^{\text{К}}. \quad (4.10)$$

Для визначення типу фінансової стійкості підприємства за даними балансу складають агрегований баланс, позиції активу та пасиву балансу якого відповідають меті аналізу.

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити не виправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Усі розрахунки із визначення типу фінансової стійкості заносяться у таблицю.

Таблиця 4.2 - Визначення фінансової стійкості підприємства на основі співвідношення його активів та пасивів

Показник	Значення	
	Попередній рік	Звітний рік
Запаси і витрати		
Власний капітал		
Необоротні активи		
Довгострокові зобов'язання та забезпечення наступних витрат і платежів		
Короткострокові кредити та позики		
Наявність власних оборотних активів		
Наявність власних і довгострокових зобов'язань та забезпечень наступних витрат і платежів		
Наявність усіх джерел формування запасів і витрат		
Надлишок (нестача) власних оборотних активів для формування запасів і витрат		
Надлишок (нестача) власних оборотних активів та довгострокових джерел для формування запасів і витрат		
Надлишок (нестача) джерел формування запасів і витрат		
Тип фінансової стійкості		

Після визначення типу фінансової стійкості та динаміки його зміни доцільним є виявлення причин, які привели до його покращення чи погіршення, а також вживання заходів, які дозволять підвищити фінансову стійкість підприємства та зміцнити його фінансовий стан.

Стійкість підприємства можуть відновити шляхом:

- прискорення обертання капіталу в поточних активах, в результаті чого відбудеться відносне його скорочення на гривню товарообігу;
- обґрунтованого зниження запасів і витрат (до нормативу);
- поповнення власного оборотного капіталу за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел.

Питання для самоконтролю

1. Що собою являє фінансова стійкість?
2. Які напрямки аналізу фінансової стійкості?
3. Чи є фінансово стійким аналізоване підприємство за ознакою незалежності від зовнішніх джерел фінансування?
4. Прокоментуйте отримані значення коефіцієнта маневреності власного капіталу.
5. Про що свідчить від'ємне значення коефіцієнта маневреності власного капіталу?
6. Чи є фінансово стійким аналізоване підприємство за ознакою наявності робочого капіталу?
7. Яким є тип фінансової стійкості аналізованого підприємства?
8. Які є джерела формування запасів і витрат?
9. За рахунок яких джерел формуються запаси за умови нормальної фінансової стійкості?
10. За рахунок яких джерел формуються запаси за умови нестійкого фінансового стану?
11. Чи позитивним є отримання на підприємстві абсолютної фінансової стійкості?
12. Який тип фінансової стійкості є найбажанішим для підприємства?
13. Яке підприємство вважається фінансово стійким?
14. Які напрямки покращення фінансової стійкості можна запропонувати для аналізованого підприємства?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: Узагальнити отримані теоретичні знання з аналізу рентабельності підприємства та отримати практичні навички аналізу рентабельності підприємства на основі його фінансової звітності.

Завдання: 1. Провести аналіз рентабельності підприємства за два роки.
2. Провести п'ятифакторний аналіз зміни рентабельності.

Теоретична інформація

1 Аналіз рентабельності підприємства

Кінцевий результат роботи підприємства визначається рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів.

Прибуток та відносний показник прибутку – прибутковість, тобто рентабельність, є основними показниками ефективності роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання.

Підприємство вважається рентабельним, якщо в результаті реалізації продукції воно покриває свої витрати та отримує прибуток.

Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно із іншими окремими величинами, що впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Показник рентабельності показує, скільки копійок прибутку одержує підприємство на одну гривню витрат (вкладених активів, ресурсів) його господарської діяльності.

При аналізі рентабельності в першу чергу необхідно оцінити рентабельність видів діяльності, для чого розраховуються такі показники:

- **рентабельність операційної діяльності**, яка показує скільки отримано прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат.

Рентабельність операційної діяльності розраховується як відношення фінансового результату від операційної діяльності до операційних витрат за формулою:

$$R_{оп} = \frac{\text{ФРОД}}{С + АВ + ВЗ + ІОВ} \times 100\%, \quad (5.1)$$

де **ФРОД** – фінансовий результат від операційної діяльності,
С – собівартість реалізованої продукції,
АВ – адміністративні витрати,
ВЗ – витрати на збут,
ІОВ – інші операційні витрати.

- **Рентабельність звичайної діяльності**, яка показує скільки отримано прибутку від звичайної діяльності на одну гривню звичайних витрат.

Цей показник розраховується як відношення фінансового результату від звичайної діяльності до витрат від звичайної діяльності:

$$R_{зв} = \frac{\text{ФРЗДОп}}{С + АВ + ВЗ + ІОВ} \times 100\%, \quad (5.2)$$

де **ФРЗДОп** – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

- **Рентабельність господарської діяльності** розраховується як відношення загального фінансового результату від звичайної діяльності до витрат підприємства і показує, скільки отримано прибутку від господарської діяльності з однієї гривні загальних витрат:

$$R_{госп} = \frac{\text{ЧП}}{С + АВ + ВЗ + ІОВ} \times 100\%. \quad (5.3)$$

- **Коефіцієнт загальної рентабельності** - показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$R_{заг} = \frac{\text{ВП}}{\text{ЧД}} \times 100\%, \quad (5.4)$$

де **ВП** – величина валового прибутку, отриманого підприємством;
ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції.

Основними показниками, які характеризують рентабельність підприємства, є:

1. **Коефіцієнт рентабельності активів**, який характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства, які постійно знаходяться на його балансі:

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100\%, \quad (5.5)$$

де **ЧП** – величина чистого прибутку або збитку, отриманого підприємством,

A – середньорічна вартість активів (майна) підприємства.

2. Рентабельність власного капіталу характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства, і визначається за формулою:

$$P_{вк} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \times 100\%, \quad (5.6)$$

де **ВК** – середньорічна вартість власного капіталу підприємства.

3. Рентабельність залученого капіталу показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу, розраховується за формулою:

$$P_{зк} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЗК}} \times 100\%, \quad (5.7)$$

де **ЗК** – середньорічна вартість залученого капіталу підприємства.

4. Рентабельність витрат характеризує розмір валового прибутку, одержуваного підприємством в розрахунку на одну гривню витрат, понесених при формуванні собівартості продукції, і визначається за формулою:

$$P_{витр} = \frac{\text{ВП}}{C} \times 100\% . \quad (5.8)$$

5. Рентабельність продажу, яка показує величину чистого прибутку або ж збитку, що надходить підприємству в кожній гривні від продажу продукції, товарів, робіт, послуг, і визначається за формулою:

$$P_{прод} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} \times 100\% . \quad (5.9)$$

Розраховані показники рентабельності зводяться до таблиці, в якій визначається динаміка їх зміни, проводиться аналіз рентабельності за розрахованими показниками та розробляються напрямки підвищення рентабельності.

2 П'ятифакторний аналіз зміни рентабельності

З метою проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу перетворимо формулу (5.6) таким чином:

$$Р_{вк} = а \times б \times в \times г \times д, \quad (5.10)$$

де **а** – рентабельність продажу,
б – коефіцієнт фінансового левериджу,
в – коефіцієнт поточної заборгованості,
г – коефіцієнт покриття,
д – коефіцієнт оборотності активів.

В таблиці (5.1) проведемо розрахунок показників, за допомогою яких буде проводитись факторний аналіз рентабельності власного капіталу.

Таблиця 5.1 – Розрахунок показників для проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу

Показник	Методика розрахунку	Значення	
		попередній рік	звітний рік
Рентабельність продажу	$a = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД(В)Р}}$		
Коефіцієнт фінансового левериджу	$б = \frac{А}{ВК}$		
Коефіцієнт поточної заборгованості	$в = \frac{\text{ПЗ}}{А}$		
Коефіцієнт покриття	$г = \frac{ОА}{\text{ПЗ}}$		
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$д = \frac{\text{ЧД(В)Р}}{ОА}$		
Коефіцієнт рентабельності	$Р_{вк} = \frac{\text{ЧП}}{ВК}$		

В першу чергу визначимо загальну зміну рентабельності власного капіталу:

$$\Delta Р_{вк} = Р_{вк_3} - Р_{вк_н}, \quad (5.11)$$

де **Р_{вк₃}** – рентабельність власного капіталу в звітному періоді,
Р_{вк_н} – рентабельність власного капіталу в попередньому періоді.
Визначимо зміну рентабельності власного капіталу внаслідок зміни

прибутковості продажу за формулою:

$$\Delta Pvk^a = (a_3 - a_6) \times b_n \times v_n \times \Gamma_n \times d_n. \quad (5.12)$$

Визначимо зміну рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта фінансового левериджу:

$$\Delta Pvk^b = a_3 \times (b_3 - b_n) \times v_n \times \Gamma_n \times d_n. \quad (5.13)$$

Визначимо зміну рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта поточної заборгованості:

$$\Delta Pvk^B = a_3 \times b_3 \times (v_3 - v_n) \times \Gamma_n \times d_n. \quad (5.14)$$

Визначимо зміну рентабельності власного капіталу за рахунок зміни загальної ліквідності підприємства:

$$\Delta Pvk^{\Gamma} = a_3 \times b_3 \times v_3 \times (\Gamma_3 - \Gamma_n) \times d_n. \quad (5.15)$$

Визначимо зміну рентабельності власного капіталу за рахунок зміни ефективності використання оборотних активів:

$$\Delta Pvk^d = a_3 \times b_3 \times v_3 \times \Gamma_3 \times (d_3 - d_n). \quad (5.16)$$

Визначаємо зміну рентабельності під впливом вищезазначених факторів:

$$\Delta Pvk = \Delta Pvk^a + \Delta Pvk^b + \Delta Pkv^B + \Delta Pkv^{\Gamma} + \Delta Pkv^d \quad (5.17)$$

Результати аналізу узагальнимо в таблиці.

Таблиця 5.2 - Результати факторного аналізу зміни рентабельності

Показник	Вплив
Загальна зміна рентабельності власного капіталу	
в т.ч. за рахунок зміни:	
- Рентабельності продажу	
- Коефіцієнта фінансового левериджу	
- Коефіцієнта поточної заборгованості	
- Коефіцієнта покриття	
- Коефіцієнта оборотності активів	

Кінцевим етапом проведення факторного аналізу є виявлення

загальної зміни рентабельності, в тому числі за рахунок окремих факторів та розроблення на основі цього пропозицій щодо покращення рівня рентабельності власного капіталу.

Питання для самоконтролю

1. Що таке рентабельність?
2. Які показники відносять до ресурсних показників рентабельності?
3. Які показники відносять до витратних показників рентабельності?
4. Які показники характеризують прибутковість діяльності?
5. Чи позитивною є динаміка зміни розрахованих показників рентабельності? Чому?
6. Чи доцільним є розрахунок показників рентабельності, якщо кінцевим показником діяльності підприємства є збиток?
7. За яким видом фінансових результатів розраховуються показники рентабельності?
8. Які фактори спричинили покращення значення коефіцієнта рентабельності власного капіталу, а які — погіршення?
9. На скільки змінилась рентабельність власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта покриття?
10. На скільки змінилась рентабельність власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта оборотності активів?
11. На скільки змінилась рентабельність власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта поточної заборгованості?
12. Яка динаміка зміни є позитивною для показників рентабельності – зростання чи зменшення?
13. Який економічний зміст показника рентабельність продажу?
14. Який економічний зміст розрахованого показника рентабельності власного капіталу?
15. Який економічний зміст розрахованого показника рентабельності операційної діяльності?
16. Який економічний зміст розрахованого показника рентабельності звичайної діяльності?
17. Який економічний зміст розрахованого показника рентабельності загальної діяльності?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: узагальнити теоретичні питання із аналізу ділової активності та отримати практичні навички аналізу ділової активності підприємства на підставі його фінансової звітності.

Завдання: 1. Розрахувати та оцінити за декілька звітних періодів показники ділової активності.
2. Провести факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів.

Теоретична інформація

1 Показники ділової активності

Ділова активність підприємства характеризується абсолютними та відносними показниками використання ресурсів і обсягами господарської діяльності.

Ділова активність підприємства відображається в досягнутих абсолютних показниках, які характеризуються розміром обсягів господарської діяльності, доходу, фінансових результатів та податків.

Аналізуючи ступінь ділової активності підприємства необхідно оцінити оптимальне співвідношення темпів зміни таких показників:

$$\text{ЧП} > \text{ЧД} > \text{А} > 1 \quad (6.1)$$

Дана залежність означає, що:

- 1) активи підприємства зростають;
- 2) у порівнянні зі зростанням активів чистий дохід зростає більш високими темпами, тобто майнові ресурси підприємства використовуються більш ефективно;
- 3) найбільшими темпами зростає прибуток.

Ефективність використання ресурсів визначається їх оборотністю, тобто оборотом, виміряним у часі.

З усіх активів підприємства лише невелика частина є вільною (грошові кошти в касі, на розрахунковому рахунку), інша більша частина постійно знаходиться в обігу.

Економічне значення оборотності полягає в тому, що від неї залежить величина необхідних підприємству активів для здійснення процесу виробництва та збуту продукції.

Швидкість обороту активів підприємства є однією із якісних характеристик його фінансової політики. В залежності від швидкості

обертання для забезпечення нормального ходу господарської діяльності необхідною є різна величина окремих видів активів. Тому аналіз оборотності і використання активів має дуже важливе значення для фінансового стану підприємства.

При дослідженні ділової активності суб'єкта господарювання визначають показники ефективності використання окремих видів активів:

1) **коефіцієнт оборотності** — кількість оборотів, що їх здійснюють окремі види активів протягом звітного періоду. Коефіцієнт оборотності, визначений в гривнях, показує суму чистого доходу (виручки) підприємства на 1 грн. окремих видів активів;

2) **тривалість обороту** характеризується кількістю днів, протягом яких активи проходять усі стадії одного кругообороту;

3) **коефіцієнт закріплення** (завантаження) активів (величина, обернена коефіцієнту оборотності) показує їх суму, що припадає на 1 грн. чистого доходу, і характеризує їх поточну наявну потребу на звітну дату для здійснення певного обсягу господарської діяльності.

Показники ділової активності розраховуються на основі даних, що містяться у формі № 2 „Звіт про фінансові результати” і формі № 1 „Баланс”.

На законодавчому рівні питання визначення показників ділової активності регулюється "Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації" від 26.01.2001р.

Згідно із даною методикою аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів):

- коефіцієнта оборотності активів,
- коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості,
- коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості,
- тривалості оборотів дебіторської та кредиторської заборгованостей,
- коефіцієнта оборотності матеріальних запасів,
- коефіцієнта оборотності основних засобів (фондовіддачі)
- коефіцієнта оборотності власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення:

$$Kob_a = \frac{ЧД}{A}, \quad (6.2)$$

де **ЧД** – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

A – середньорічна вартість майна підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством:

$$\text{Коб}_{\text{дз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ДЗ}}, \quad (6.3)$$

де **ДЗ** – середньорічні залишки дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству:

$$\text{Коб}_{\text{кз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{КЗ}}, \quad (6.4)$$

де **КЗ** – середньорічна віртість кредиторської заборгованості.

Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості і показує середній період погашення відповідної заборгованості підприємства:

$$\text{Тоб}_{\text{дз}} = \frac{360}{\text{Коб}_{\text{дз}}}, \quad (6.5)$$

$$\text{Коб}_{\text{кз}} = \frac{360}{\text{Коб}_{\text{кз}}}. \quad (6.6)$$

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (С) до середньорічної вартості матеріальних запасів (МЗ) і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства:

$$\text{Коб}_{\text{МЗ}} = \frac{\text{С}}{\text{МЗ}}. \quad (6.7)$$

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) (**ЧД**) до середньорічної вартості основних засобів (**ОЗ**). Він показує ефективність використання основних засобів підприємства:

$$\text{ФВ} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ОЗ}}. \quad (6.8)$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) (**ЧД**) до середньорічної величини власного капіталу (**ВК**) підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства:

$$\text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ВК}}. \quad (6.9)$$

Розраховані показники зводяться до таблиці, в якій визначається динаміка їх зміни та проводиться аналіз динаміки зміни розрахованих показників із зазначенням пропозицій щодо їх покращення.

2 Факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів

Для факторного аналізу запропонована розширена модель коефіцієнта оборотності оборотних коштів, яка має вигляд:

$$\text{Ко}_{\text{ок}} = \frac{\text{ВР}}{\text{ВЗ} + \text{ДЗ} + \text{НВ} + \text{ГК} + \text{ГП} + \text{Т}}, \quad (6.10)$$

- де **ВР** – виручка від реалізації;
- ВЗ** – виробничі запаси;
- ДЗ** – дебіторська заборгованість;
- НВ** – незавершене виробництво;
- ГК** – грошові кошти;
- ГП** – готова продукція;
- Т** – товари.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за початковий період:

$$K_{\text{оок } n} = \frac{BP_n}{BZ_n + DZ_n + NB_n + GK_n + GP_n + T_n}. \quad (6.11)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що виручку підприємство отримає на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум1}} = \frac{BP_3}{BZ_n + DZ_n + NB_n + GK_n + GP_n + T_n}. \quad (6.12)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів буде на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум2}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_n + NB_n + GK_n + GP_n + T_n}. \quad (6.13)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів і дебіторська заборгованість будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум3}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_n + GK_n + GP_n + T_n}. \quad (6.14)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, дебіторської заборгованості та незавершеного виробництва будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум4}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GK_n + GP_n + T_n}. \quad (6.15)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, величина дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум5}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GK_3 + GP_n + T_n}. \quad (6.16)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримує виручку; величини запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів та готової продукції будуть на рівні звітного періоду, а величина товарів залишиться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок ум 6}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GK_3 + GP_3 + T_{\text{п}}}. \quad (6.17)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за звітний період:

$$K_{\text{оок з}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GK_3 + GP_3 + T_3}. \quad (6.18)$$

Для визначення впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотних коштів проведемо такі розрахунки:

- визначимо загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\Delta K_{\text{оок}} = K_{\text{оок з}} - K_{\text{оок п}}; \quad (6.19)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виручки від реалізації:

$$\Delta K_{\text{оок BP}} = K_{\text{оок ум1}} - K_{\text{оок п}}; \quad (6.20)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виробничих запасів:

$$\Delta K_{\text{оок BZ}} = K_{\text{оок ум2}} - K_{\text{оок ум1}}; \quad (6.21)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини дебіторської заборгованості:

$$\Delta K_{\text{оок DZ}} = K_{\text{оок ум3}} - K_{\text{оок ум2}}; \quad (6.22)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни незавершеного виробництва:

$$\Delta K_{\text{оок NB}} = K_{\text{оок ум4}} - K_{\text{оок ум3}}; \quad (6.23)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни

грошових коштів:

$$\Delta K_{\text{оок ГК}} = K_{\text{оок ум5}} - K_{\text{оок ум4}} ; \quad (6.24)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни готової продукції:

$$\Delta K_{\text{оок ГП}} = K_{\text{оок ум6}} - K_{\text{оок ум5}} ; \quad (6.25)$$

- визначимо зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини товарів:

$$\Delta K_{\text{оок Т}} = K_{\text{оок з}} - K_{\text{оок ум6}} \cdot \quad (6.26)$$

Після проведених розрахунків проводиться аналіз зміни коефіцієнта оборотності в цілому, в тому числі за рахунок окремих факторів. На підставі аналізу позитивного чи негативного впливу окремих факторів розробляються пропозиції щодо покращення значення показника оборотності.

Питання для самоконтролю

1. Що таке ділова активність?
2. Які є абсолютні показники ділової активності?
3. Яким чином на підставі звітності без розрахунку коефіцієнтів ділової активності можна проаналізувати попередньо рівень ділової активності?
4. Як змінились показники оборотності на аналізованому підприємстві? Чи є це позитивною динамікою?
5. Яка динаміка зміни коефіцієнта тривалості обороту вважається позитивною?
6. Чи є оптимальною заборгованість підприємства і чому?
7. Який економічний зміст розрахованого показника оборотності власного капіталу?
8. Які фактори позитивно вплинули за зміну коефіцієнта оборотності оборотних коштів, а які — негативно?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

АНАЛІЗ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: Узагальнити отримані теоретичні знання з аналізу руху грошових коштів та отримати практичні навички аналізу руху грошових коштів підприємства на основі його фінансової звітності.

Завдання:

1. Провести аналіз руху грошових коштів за два роки на основі форми звітності № 3 „Звіт про рух грошових коштів”.
2. Провести аналіз ефективності використання коштів підприємства.
3. Провести факторний аналіз грошових коштів підприємства

Теоретична інформація

1 Аналіз руху грошових коштів за два роки на основі форми звітності № 3 „Звіт про рух грошових коштів”

Рух коштів відображається в звіті про рух грошових коштів в розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Надходження грошових коштів в рамках операційної діяльності пов'язано, в першу чергу, з виручкою від реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг, а також з авансами від покупців і замовників.

Вибуття грошових коштів – з платежами за рахунками постачальників і інших контрагентів, виплатою заробітної плати працівникам, відрахуваннями в фонд заробітної плати і забезпечення, розрахунками з бюджетом по податках.

Рух грошових коштів в розрізі інвестиційної діяльності пов'язаний з придбанням (реалізацією) майна довготривалого користування. В першу чергу це стосується надходження (вибуття) основних засобів і нематеріальних активів. Тут також враховується рух грошових коштів, пов'язаний із здійсненням довгострокових фінансових вкладів в інші організації, випуском облігацій та інших цінних паперів довгострокового характеру.

Фінансова діяльність підприємства пов'язана із здійсненням короткострокових фінансових вкладів, випуском облігацій і цінних паперів короткострокового характеру, вибуттям раніше придбаних акцій, облігацій на строк до 12 місяців.

Аналіз проведемо окремо за кожним видом діяльності і подамо його у вигляді таблиці.

Таблиця 7.1 – Рух грошових коштів підприємства

Показник	Попередній рік			Звітний рік		
	надходження, тис. грн.	видаток, тис. грн.	питома вага за видом діяльності, %	надходження, тис. грн.	видаток, тис. грн.	питома вага за видом діяльності, %
1	2	3	4	5	6	7
I Рух коштів внаслідок операційної діяльності						
Прибуток від звичайної діяльності						
Коригування на:						
• амортизацію необоротних активів						
• збиток (прибуток) від неопераційної діяльності						
• витрати на сплату відсотків						
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах						
зменшення (збільшення):						
• оборотних активів						
• витрат майбутніх періодів						
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань						
Грошові кошти від операційної діяльності						
Сплачені:						
• відсотки						
• податки на прибуток						
Чистий рух коштів від операційної діяльності						
II Рух коштів в результаті інвестиційної діяльності						
Отримані:						
• відсотки						
• дивіденди						
Придбання необоротних активів						
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності						
III Рух коштів в результаті фінансової діяльності						
Отримані позики						
Інші надходження						
Погашення позик						
Інші платежі						
Чистий рух коштів від фінансової діяльності						

Продовження таблиці 7.1

1	2	3	4	5	6	7
Чистий рух коштів за звітний рік						
Залишок коштів на початок періоду						
Залишок коштів на кінець періоду						

Дослідження грошових потоків за видами діяльності підприємства спрямовується на визначення показників чистого руху грошових коштів внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності й оцінювання їх впливу на загальну зміну залишків грошових коштів у звітному періоді.

2 Аналіз ефективності використання коштів підприємства

Проаналізувавши рух коштів за даними форми № 3, необхідно проаналізувати грошові кошти на основі таких показників:

1. Оборотність коштів у розрахунках:

$$O_{\Gamma} = \frac{ЧД}{K_{розр}}, \quad (7.1)$$

де **ЧД** – чистий дохід (виручка від реалізації);
K_{розр} – кошти у розрахунках.

2. Тривалість періоду обороту коштів у розрахунках:

$$T_o = \frac{365}{O_{\Gamma}}, \quad (7.2)$$

де **T_o** – тривалість періоду обороту;
365 – тривалість періоду (днів);
O_Г – оборотність коштів у розрахунках за період.

3. **Мінімальна сума грошей, необхідна для проведення господарських операцій**, визначається за формулою:

$$\Gamma_{\text{м}} = \frac{В_{\text{оп}}}{O_{\Gamma}}, \quad (7.3)$$

де **Г_м** – мінімальна сума грошей, яка повинна бути в розпорядженні

підприємства для проведення розрахунків;

Воп – операційні витрати (витрати грошей на купівлю товару і сировини, заробітну плату, виплату відсотків, дивідендів);

Ог – оборотність коштів у розрахунках за період.

4. **Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотному капіталі**, який розраховується за такою формулою:

$$КУ_{Г} = \frac{Г_{к}}{ОА}, \quad (7.4)$$

де **КУ_Г** – коефіцієнт участі грошових коштів в оборотному капіталі;

Г_к – середній залишок коштів у розрахунках;

ОА – середня сума оборотних активів підприємства.

Результати аналізу представимо у вигляді таблиці, після якої проводиться аналіз розрахованих показників.

Під час аналізу потрібно звернути увагу на динаміку коефіцієнта оборотності коштів у розрахунках, порівняти розраховану мінімальну суму грошей, необхідну для проведення господарських операцій, із фактичною для визначення ефективності господарювання.

3 Факторний аналіз грошових коштів підприємства

Факторний аналіз грошових коштів підприємства здійснюється на основі балансової факторної моделі, у якій результативний показник (залишки грошових коштів) визначається як алгебраїчна сума чинників (інших елементів балансу).

Факторна модель грошових коштів будується відповідно до балансового рівняння, яке характеризує взаємозв'язок між активами (**А**), власним капіталом (**К**) і зобов'язаннями (**З**):

$$А = К + З. \quad (7.5)$$

Концентрація складових наведеного рівняння дозволяє визначити місце грошових потоків у балансовому рівнянні:

$$НА + (ОА - ГК) + ГК + В = (К - РП) + РП + ЗМВП + ДЗ + ПЗ + Д. \quad (7.6)$$

Шляхом перетворення даного балансового рівняння можна побудувати адитивну факторну модель грошових коштів:

$$ГК = РП + (К-РП) + ЗМВП + ДЗ + ПЗ + Д - НА - (ОА - ГК) - В, \quad (7.7)$$

де **НА** – необоротні активи;

ОА – оборотні активи;

ГК – грошові кошти;

В – витрати майбутніх періодів;

К – власний капітал;

РП – реінвестований прибуток;

ЗМВП – забезпечення майбутніх витрат і платежів;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання;

Д – доходи майбутніх періодів.

Оцінювання впливу чинників на зміну залишків грошових коштів за наведеною факторною моделлю здійснюється методом прямого рахунку, на основі рівняння:

$$\Delta GK = \Delta RP + \Delta (K - RP) + \Delta ZMVP + \Delta DZ + \Delta PZ + \Delta D - \Delta NA - \Delta (OA - GK) - \Delta B, \quad (7.8)$$

де Δ - абсолютна зміна відповідного показника.

Після проведених розрахунків аналізуємо загальну зміну грошових коштів в цілому, визначаємо вплив зміни окремих складових на зміну грошових коштів та пропонуємо шляхи збільшення величини грошових коштів.

Питання для самоконтролю

1. Дайте означення поняття „рух грошових коштів”.
2. Які особливості визначення руху грошових коштів в результаті операційної діяльності?
3. За якими видами діяльності визначається рух грошових коштів?
4. Які фактори вплинули на зміну величини грошових коштів підприємства?
5. За якими показниками аналізують ефективність використання грошових коштів?
6. За допомогою якого методу здійснюється оцінювання впливу чинників на зміну залишків грошових коштів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 АНАЛІЗ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Мета: отримати практичні навички аналізу прогнозування банкрутства підприємства на підставі його фінансової звітності.

Завдання: 1. Визначити імовірність банкрутства підприємства відповідно до вітчизняного законодавства.
2. Визначити імовірність банкрутства відповідно до західних методик.
3. Порівняти отримані результати та зробити висновки.

Теоретична інформація

1 Визначення імовірності банкрутства підприємства відповідно до вітчизняного законодавства

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства імовірність банкрутства підприємства оцінюється в залежності від того, який рівень платоспроможності на підприємстві.

Поточною неплатоспроможністю може характеризуватися фінансовий стан будь-якого підприємства, якщо на конкретний момент через випадковий збіг обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідає законодавчому визначенню як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше, як через відновлення платоспроможності.

Економічним показником ознак поточної платоспроможності (Пп) при наявності простроченої кредиторської заборгованості є різниця між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів та інших високоліквідних активів і його поточних зобов'язань, що визначається за формулою:

$$\text{Пп} = \text{А}_{040} + \text{А}_{045} + \text{А}_{220} + \text{А}_{230} + \text{А}_{240} - \text{П}_{620} , \quad (8.1)$$

де A_{040} , A_{045} , A_{220} , A_{230} , A_{240} - відповідні рядки активу балансу;

P_{620} - підсумок IV розділу пасиву балансу.

Від'ємний результат алгебраїчної суми зазначених статей балансу свідчить про поточну неплатоспроможність суб'єкта підприємницької діяльності.

Фінансовий стан підприємства, у якого на початку і в кінці звітного кварталу мають місце ознаки поточної неплатоспроможності, відповідає законодавчому визначенню боржника, який неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати.

Ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства, мають місце, якщо на початку і в кінці звітного кварталу, що передував поданню заяви про порушення справи про банкрутство, наявні ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами у кінці звітного кварталу менше їх нормативних значень — 1,5 і 0,1 відповідно.

Якщо в кінці звітного кварталу хоча б один із зазначених коефіцієнтів перевищує його нормативне значення або протягом звітного кварталу спостерігається їх зростання, перевага повинна надаватися позасудовим заходам відновлення платоспроможності боржника або його санації в процесі провадження справи про банкрутство.

Наявність ознак надкритичної неплатоспроможності (за підсумками року коефіцієнт покриття менше одиниці за відсутності прибутку) відповідає фінансовому стану боржника, коли він, відповідно до Закону, зобов'язаний звернутися в місячний строк до арбітражного суду з заявою про порушення справи про банкрутство, тобто, коли задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання його грошових зобов'язань в повному обсязі перед іншими кредиторами.

2 Визначення імовірності банкрутства відповідно до західних методик

При побудові індексу Альтман досліджував 66 підприємств, половина з яких збанкрутувала в період між 1946 і 1945р., а половина працювала успішно, і 22 аналітичні коефіцієнти, які могли бути корисні для прогнозування можливого банкрутства. З цих показників він відібрав п'ять найбільш значущих і побудував багатofакторне регресійне рівняння:

$$Z = 1,2 K_{об} + 1,4 K_{нп} + 3,3 K_p + 0,6 K_{п} + 1,0 K_{в}, \quad (8.2)$$

де $K_{об}$ – частка оборотних засобів у активах, тобто відношення поточних активів до загальної суми активів підприємства;

$K_{нп}$ – рентабельність активів, обчислена за нерозподіленим прибутком, тобто як відношення нерозподіленого прибутку звітного року й минулих років до загальної суми активів;

K_p – рентабельність активів, обчислена за прибутком від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$K_{п}$ – коефіцієнт покриття за ринковою вартістю власного капіталу, тобто відношення ринкової вартості акціонерного капіталу (вся ринкова вартість акцій підприємства) до короткострокових зобов'язань (для підприємств, що не емітують акцій, цей коефіцієнт розраховується, виходячи з величини статутного фонду і додаткового капіталу);

K_v – віддача всіх активів, тобто відношення виручки від реалізації до загальної суми активів.

Коефіцієнти 1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 – вибрано емпірично в результаті аналізу великої кількості підприємств.

Залежно від значення Z прогнозується можливість банкрутства:

- до 1,8 – дуже висока;
- від 1,81 до 2,7 – висока;
- від 2,8 до 2,9 – можлива;
- понад 3,0 – дуже низька.

За деякими джерелами, точність прогнозування банкрутства згідно з цією моделлю становить 95%. Для зручності розрахунків та проведення аналізу розраховані показники, що входять до даної моделі, доцільно оформити у вигляді таблиці.

Таблиця 8.1 - Початкові дані для прогнозування банкрутства підприємства за моделлю Альтмана

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення	
		Попередній рік	Звітний рік
Частка оборотних засобів в активах	$K_{об} = \frac{\text{ф.1,р.260}}{\text{ф.1,р.280}}$		
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	$K_{нп} = \frac{\text{ф.1р.350}}{\text{ф.1р.280}}$		
Рентабельність активів за прибутком від реалізації	$K_p = \frac{\text{ф.2р.170}}{\text{ф.1р.280}}$		
Коефіцієнт покриття	$K_{п} = \frac{\text{ф.1р.(300 + 310)}}{\text{ф.1р.620}}$		
Віддача активів	$K_{ва} = \frac{\text{ф.2р.035}}{\text{ф.1р.280}}$		

Британський вчений Тафлер запропонував у 1977 р. чотирифакторну прогнозну модель для аналізу компаній, акції яких котируються на біржах, приймає форму. Регресійне рівняння набуває форми:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4, \quad (8.3)$$

де X_1 - операційний прибуток / короткострокові зобов'язання;
 X_2 - оборотні активи / сума зобов'язань;
 X_3 - короткострокові зобов'язання / сума активів;
 X_4 - виручка / сума активів.

Якщо величина Z -рахунку більша 0.3, то це свідчить, що у фірми непогані довгострокові перспективи, а якщо менша 0.2, то банкрутство більш ніж ймовірно.

Таблиця 8.2 - Початкові показники для визначення імовірності банкрутства за моделлю Тафлера

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення	
		Попередній рік	Звітний рік
X1	$X1 = \frac{\text{ф.2р.100}}{\text{ф.1р.620}}$		
X2	$X2 = \frac{\text{ф.1р.260}}{\text{ф.1(р.480 + р.620)}}$		
X3	$X3 = \frac{\text{ф.1р.620}}{\text{ф.1р.280}}$		
X4	$X4 = \frac{\text{ф.2р.035}}{\text{ф.1р.280}}$		

Для оцінювання фінансового стану підприємства у 1972 р. Роман Ліс отримав таку формулу:

$$Z = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4, \quad (8.4)$$

де X_1 - оборотний капітал / сума активів;
 X_2 - операційний прибуток / сума активів;
 X_3 - нерозподілений прибуток / сума активів;
 X_4 - власний капітал / позиковий капітал.

Граничне значення для цієї моделі дорівнює 0,037.

Таблиця 8.3 - Початкові дані для прогнозування банкрутства підприємства за моделлю Ліса

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення	
		Попередній рік	Звітний рік
Частка оборотних засобів в активах	$K_{об} = \frac{\text{ф.1,р.260}}{\text{ф.1,р.280}}$		
Рентабельність активів за прибутком від реалізації	$K_p = \frac{\text{ф.2р.170}}{\text{ф.1р.280}}$		
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	$K_{нп} = \frac{\text{ф.1р.350}}{\text{ф.1р.280}}$		
Коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталів	$K_{п} = \frac{\text{ф.1р.380}}{\text{ф.1р.(430 + 480 + 620)}}$		

Для порівняння отриманих результатів зведемо результати, отримані за різними моделями, в таблицю, в якій крім значень результативних показників за різними моделями вкажемо імовірність банкрутства відповідно до отриманого результату розрахунків.

Таблиця 8.4 - Імовірність банкрутства підприємства за різними моделями

Імовірність банкрутства за моделлю	Попередній рік		Звітний рік	
	значення	результат	значення	результат
Альтмана				
Тафлера				
Ліса				

Отримані результати порівняємо із результатами за вітчизняною методикою та зробимо остаточний висновок про імовірність банкрутства підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Що таке банкрутство?
2. Які особливості визначення імовірності банкрутства за вітчизняним законодавством?
3. Які ознаки поточної неплатоспроможності?
4. Чому для вітчизняних підприємств не завжди підходять західні методики оцінювання імовірності банкрутства?
5. Чи існує імовірність банкрутства для аналізованого підприємства?

ТЕСТИ

Для більш глибокого засвоєння дисципліни „Фінансовий аналіз та звітність” студентам пропонується самостійно виконати тестові завдання, які надають можливість визначити рівень теоретичної та практичної підготовки студентів за темами дисципліни. Для зручності тестові завдання надаються за темами практичних завдань.

1 Аналіз активу та пасиву балансу

1. Скільки форм містить фінансова звітність підприємства за національними положеннями (стандартами):

- а) 3;
- б) 2;
- в) 5?

2. Яку із зазначених форм звітності не потрібно складати малим підприємствам України:

- а) баланс;
- б) звіт про власний капітал;
- в) звіт про фінансові результати?

3. Який звіт про фінансовий стан підприємства відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал:

- а) звіт про рух грошових коштів;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) баланс?

4. За якою ознакою відображено майно підприємства в активі балансу:

- а) за джерелами утворення та розміщенням;
- б) за складом та розміщенням;
- в) за складом і цільовим призначенням?

5. Одиницею виміру у фінансовій звітності виступає:

- а) тис. грн.;
- б) грн.;
- в) млн. грн.

6. Відповідно до вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку власний капітал визначається як:

- а) активи та зобов'язання підприємства;
- б) усе майно підприємства;
- в) активи за вирахуванням зобов'язань.

7. Для того, щоб зробити остаточний висновок про збільшення величини запасів підприємства, необхідно:

- а) проаналізувати динаміку збільшення запасів;
- б) порівняти динаміку збільшення запасів із динамікою зміни чистого доходу від реалізації;
- в) порівняти динаміку збільшення запасів із динамікою зміни активів в цілому.

8. Під “важкою” структурою активів розуміють ситуацію, коли питома вага необоротних активів підприємства в загальній їх структурі становить:

- а) менше 20%;
- б) менше 30%;
- в) більше 40%.

9. Яким чином впливає неоплачений капітал на загальну величину власного капіталу підприємства?

- а) збільшує;
- б) зменшує;
- в) не входить до складу власного капіталу, а тому ніяк не впливає.

10. За яким видом активів визначають тип стратегії підприємства щодо довгострокових вкладень?

- а) за активами в цілому;
- б) за оборотними активами;
- в) за необоротними активами.

2 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

1. Який вид діяльності із перелічених є більш широким поняттям?

- а) основна;
- б) операційна;
- в) звичайна.

2. Який звіт про фінансовий стан підприємства відображає його доходи, витрати, прибутки та збитки?

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух грошових коштів.

3. Відповідно до Звіту про фінансові результати валовий прибуток визначається як:

- а) різниця між доходом та податком на додану вартість;
- б) різниця між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції;
- в) різниця між чистим доходом, податком на додану вартість та собівартістю реалізованої продукції.

4. Який із наведених видів фінансового аналізу є найбільш повним?

- а) перспективний;
- б) оперативний;
- в) ретроспективний.

5. Який вид фінансових результатів відображає результат основної операційної діяльності?

- а) валовий прибуток;
- б) прибуток від операційної діяльності;
- в) чистий прибуток.

6. Який із зазначених показників відображає кінцевий результат операції?

- а) витрати;
- б) прибуток;
- в) доходи.

7. Яка із груп показників вважається відносними показниками фінансових результатів?

- а) показники ділової активності;
- б) показники фінансової стійкості;
- в) показники рентабельності.

8. Для якого виду факторного аналізу характерний функціональний зв'язок факторів з досліджуваним показником?

- а) стохастичного;
- б) декомпозиційного;
- в) детермінованого.

9. Для того, щоб визначити значення валового прибутку, необхідно від чистого доходу (виручки) від реалізації відняти:

- а) собівартість реалізованої продукції;
- б) податок на прибуток;
- в) податок на додану вартість.

10. Яка динаміка вважається позитивною для фінансових результатів?

- а) зменшення;
- б) зростання.

3 Аналіз ліквідності підприємства

1. Здатність покриття боргових зобов'язань підприємства активами, термін перетворення яких у готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань, визначають та аналізують за допомогою:

- а) коефіцієнтів рентабельності;
- б) коефіцієнтів ліквідності;
- в) коефіцієнтів ділової активності.

2. До високоліквідних активів відносять:

- а) активи, які призначені для використання у господарській діяльності протягом тривалого часу;
- б) готівку та короткострокові фінансові вкладення;
- в) дебіторську заборгованість, готову продукцію, товари.

3. Який із наведених коефіцієнтів ліквідності показує частину поточних зобов'язань, що може бути погашена негайно?

- а) коефіцієнт поточної ліквідності;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності.

4. Який із наведених коефіцієнтів ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів?

- а) коефіцієнт поточної ліквідності;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності.

5. Орієнтовне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності становить:

- а) 0,5;
- б) 1;
- в) 0,2 – 0,25.

6. Ліквідність балансу – це:

- а) стан майна та зобов'язань, за якого підприємство підлягає ліквідації;
- б) ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства

- активами, термін перетворення яких у готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань;
- в) період втрати платоспроможності підприємства.

7. *Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань являє собою:*

- а) коефіцієнт поточної ліквідності;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності.

8. *До високоліквідних активів відносять:*

- а) активи, які призначені для використання у господарській діяльності протягом тривалого часу;
- б) готівка та короткострокові фінансові вкладення;
- в) дебіторська заборгованість, готова продукція, товари.

9. *Під постійними пасивами розуміють:*

- а) кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- б) власний капітал;
- в) довгострокові кредити банків.

10. *Основною ознакою ліквідності виступає формальне перевищення (у вартісному оцінюванні):*

- а) активів над зобов'язаннями;
- б) необоротних активів над довгостроковими зобов'язаннями;
- в) оборотних активів над поточними зобов'язаннями.

11. *Якщо коефіцієнт швидкої ліквідності становить 0,6 – це означає, що:*

- а) поточні зобов'язання на 60% покриваються коштами у розрахунках;
- б) поточні зобов'язання перевищують кошти у розрахунках на 0,6;
- в) поточні зобов'язання покриваються грошовими коштами та їх еквівалентами на 0,6.

4 Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. *У яких випадках, зважаючи на сучасні умови функціонування, підприємство вважається фінансово стійким?*

- а) якщо частина власного капіталу у загальній сумі капіталу становить не менше 50 %;
- б) якщо частина власного капіталу у загальній сумі капіталу становить не менше 30 %;

в) якщо частина власного капіталу у загальній сумі капіталу становить не менше 40 %.

2. Величина маржинального доходу визначається:

- а) шляхом додавання величини прибутку та змінних витрат;
- б) шляхом додавання величини прибутку та постійних витрат;
- в) шляхом додавання величини прибутку та доходу (виручки) від реалізації.

3. Критичне значення коефіцієнта фінансового ризику становить:

- а) 1;
- б) 0,5;
- в) 1,5.

4. Якщо коефіцієнт фінансового ризику складає 0,6, то це означає:

- а) на кожну гривню власного капіталу припадає 0,6 грн. залученого капіталу;
- б) частка залученого капіталу в загальній його вартості складає 0,6;
- в) на кожну гривню залученого капіталу припадає 0,6 грн. власного капіталу.

5. Якщо значення коефіцієнта маневреності власного капіталу складає 0,3 – це означає, що 30% власного капіталу вкладено:

- а) в активи підприємства;
- б) в оборотні активи підприємства;
- в) в необоротні активи підприємства.

6. Якщо на підприємстві спостерігається нормальна фінансова стійкість – це означає, що запаси підприємства фінансуються за рахунок:

- а) власного оборотного капіталу, короткострокових зобов'язань та довгострокових зобов'язань;
- б) власного оборотного капіталу;
- в) власного оборотного капіталу та довгострокових зобов'язань.

7. Якщо коефіцієнт концентрації залученого капіталу складає 0,3 – це означає, що:

- а) на кожну гривню капіталу, вкладеного в діяльність підприємства, 0,3 гривні – залученого, підприємство є фінансово нестійким;
- б) на кожну гривню капіталу, вкладеного в діяльність підприємства, 0,3 гривні – залученого, підприємство є фінансово стійким;

в) на кожну гривню власного капіталу, вкладеного в діяльність підприємства, 0,3 гривні – залученого, підприємство є фінансово стійким.

8. *Поріг рентабельності – це:*

- а) фінансовий стан підприємства, за якого не отримується ні прибуток ні збиток;
- б) фінансовий стан підприємства, за якого підприємство починає отримувати прибуток від своєї діяльності;
- в) той рівень виручки, на який можна знизити рівень реалізації для досягання беззбиткового обсягу виробництва.

9. *Абсолютна фінансова стійкість – це фінансовий стан підприємства, за якого його запаси та витрати формуються за рахунок:*

- а) власного оборотного капіталу та довгострокових джерел формування запасів;
- б) власного оборотного капіталу;
- в) власного оборотного капіталу, довгострокових та короткострокових джерел формування запасів.

10. *Величина чистого оборотного капіталу знаходиться як різниця між:*

- а) необоротними та оборотними активами;
- б) оборотними активами та поточними зобов'язаннями;
- в) власним капіталом та оборотними активами.

5 Аналіз рентабельності підприємства

1. *Рентабельність витрат розраховується як:*

- а) відношення чистого прибутку до середньорічної величини активів;
- б) відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- в) відношення чистого прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації.

2. *Якщо коефіцієнт рентабельності продажу становить 0,15, то це означає, що:*

- а) після вирахування з отримуваного доходу всіх витрат залишається 15 копійок прибутку від кожної гривні продажу;
- б) кожна гривня, вкладена в активи підприємства, принесла 15 копійок прибутку;
- в) з кожної гривні, витраченої на виробництво продукції, підприємство отримало 15 копійок валового прибутку.

3. Рентабельність продажу розраховується як:

- а) відношення чистого прибутку до середньорічної величини активів;
- б) відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- в) відношення чистого прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації.

4. До якої групи показників рентабельності належить показник рентабельності власного капіталу?

- а) витратних;
- б) доходних;
- в) ресурсних.

5. Коефіцієнт окупності характеризує:

- а) скільки прибутку формує 1 грн. витрат;
- б) скільки формує чистого доходу 1 грн. витрат;
- в) рівень витрат підприємства.

6. За факторними моделями рентабельності можна зробити висновок, що віддача власного капіталу підвищується при:

- а) збільшенні частки власного капіталу в складі сукупного капіталу;
- б) збільшенні частки залученого капіталу в складі сукупного капіталу;
- в) зростанні значення коефіцієнта покриття.

7. Якщо показник рентабельності звичайної діяльності складає 0,2, то це означає, що:

- а) з кожної гривні доходів, отриманих від звичайної діяльності, підприємство отримало 20 копійок прибутку від звичайної діяльності;
- б) з кожної гривні звичайних витрат підприємство отримало 20 копійок прибутку від звичайної діяльності;
- в) після вирахування з отриманого доходу всіх витрат залишається 20 копійок прибутку від звичайної діяльності з кожної гривні продажу.

8. Тематичний фінансовий аналіз спрямовано на дослідження:

- а) окремих структурних підрозділів підприємства;
- б) окремих ситуацій, які виникають у процесі фінансово-господарської діяльності;
- в) підприємства в цілому.

9. До якої групи показників рентабельності належить показник рентабельності власного капіталу?

- а) витратних;
- б) доходних;
- в) ресурсних.

10. Яка динаміка вважається позитивною для показників рентабельності?

- а) збільшення;
- б) зменшення.

6 Аналіз ділової активності підприємства

1. Швидкість обертання фінансових ресурсів підприємства визначають та аналізують за допомогою:

- а) коефіцієнтів рентабельності;
- б) коефіцієнтів ліквідності;
- в) коефіцієнтів ділової активності.

2. Основними абсолютними показниками, які характеризують ділову активність підприємства, виступають:

- а) активи підприємства;
- б) фінансові результати;
- в) капітал підприємства.

3. Позитивною динамікою для коефіцієнтів оборотності вважається:

- а) зростання показників;
- б) зменшення показників;
- в) залежно від показника оборотності, що аналізується.

4. Позитивною динамікою для коефіцієнтів тривалості обороту вважається:

- а) зростання показників;
- б) зменшення показників;
- в) залежно від показника, що аналізується.

5. В яких одиницях вимірюються коефіцієнти оборотності?

- а) днях;
- б) оборотах;
- в) відсотках.

6. В яких одиницях вимірюються коефіцієнти тривалості обороту?

- а) днях;
- б) оборотах;
- в) відсотках.

7. Позитивною динамікою для коефіцієнтів тривалості обороту вважається:

- а) зростання показників;
- б) зменшення показників;
- в) залежно від обраного показника.

8. Якою має бути дебіторська заборгованість підприємства?

- а) 50% вартості активів;
- б) на рівні кредиторської заборгованості;
- в) значно вищою за кредиторську заборгованість.

9. Який із зазначених показників має зростати найбільшими темпами порівняно з двома іншими для того, щоб попередньо можна було зробити висновок про підвищення ділової активності підприємства?

- а) чистий дохід;
- б) активи;
- в) чистий прибуток.

10. Який із зазначених показників не відносять до показників ділової активності?

- а) коефіцієнт завантаження;
- б) коефіцієнт рентабельності;
- в) коефіцієнт оборотності.

7 Аналіз руху грошових коштів підприємства

1. Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про рух коштів в результаті:

- а) операційної та фінансової діяльності;
- б) інвестиційної та фінансової діяльності;
- в) операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

2. При визначенні руху грошових коштів в результаті операційної діяльності у відповідності з вітчизняними П(С)БО використовується:

- а) непрямий метод;
- б) прямий метод;
- в) на вибір підприємства: прямий або непрямий.

3. *Непрямо́й метод складання звіту про рух грошових коштів передбачає:*

- а) додавання всіх фактичних надходжень грошових коштів і віднімання всіх фактичних витрат грошових коштів;
- б) додавання всіх фактичних надходжень грошових коштів;
- в) зміну чистого прибутку або збитку із відповідними коригуваннями.

4. *Який із наведених методів відносять до неформалізованих методів фінансового аналізу?*

- а) метод ланцюгових підстановок;
- б) індексний метод;
- в) метод експертних оцінок.

5. *Який із зазначених видів аналізу може бути використаний лише стосовно економічних об'єктів управління, які характеризуються складною структурою?*

- а) вертикальний;
- б) горизонтальний;
- в) коефіцієнтний.

6. *Із якими операціями пов'язаний рух грошових коштів в результаті інвестиційної діяльності?*

- а) придбанням (реалізацією) майна довготривалого користування;
- б) випуском облігацій і цінних паперів короткострокового характеру;
- в) виконанням робіт і наданням послуг.

7. *Із якими операціями пов'язаний рух грошових коштів в результаті фінансової діяльності?*

- а) випуском облігацій й інших цінних паперів довгострокового характеру;
- б) здійсненням короткострокових фінансових вкладів;
- в) здійсненням платежів по рахунках постачальників і інших контрагентів.

9 Аналіз прогнозування банкрутства підприємства

1. *Під фінансовою кризою розуміють:*

- а) фазу розбалансованої діяльності підприємства;
- б) фазу обмежених можливостей впливу керівництва підприємства на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві;

в) всі відповіді неправильні.

2. За якого виду фінансової кризи підприємство є неплатоспроможним?

- а) стратегічної кризи;
- б) кризи прибутковості;
- в) кризи ліквідності.

3. Який із зазначених показників не відносять до показників, за якими характеризують критичний рівень неплатоспроможності підприємства?

- а) коефіцієнт покриття;
- б) коефіцієнт рентабельності активів;
- в) коефіцієнт забезпеченості власними засобами.

4. За якими показниками відповідно до вітчизняного законодавства варто визначати санаційну спроможність?

- а) поточної платоспроможності, рентабельності активів, оборотності активів;
- б) поточної платоспроможності, забезпечення власними засобами, коефіцієнтом покриття;
- в) коефіцієнтом покриття, рентабельності власного капіталу.

5. За якого виду банкрутства підприємство не є неплатоспроможним?

- а) навмисного;
- б) фіктивного;
- в) технічного.

6. Який із зазначених показників не відносять до показників, за якими характеризують надкритичний рівень неплатоспроможності підприємства?

- а) коефіцієнт покриття;
- б) коефіцієнт рентабельності активів;
- в) коефіцієнт поточної неплатоспроможності.

ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ

Важливу роль при вивченні дисципліни відіграє здатність студентів самостійно розв'язувати задачі з фінансового аналізу. Це дасть студентам можливість поглибити теоретичні та удосконалити практичні навички з аналізу окремих напрямків фінансової діяльності підприємства та вміння формулювати висновки за проведеними розрахунками. Розв'язання задач передбачає проведення відповідних розрахунків та формування аналітичних висновків. Саме сформовані висновки є головною метою розв'язання задач. Для зручності в даному розділі задачі згруповано за темами практичних занять.

Задачі до теми „Аналіз активу та пасиву балансу”

1. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру необоротних активів.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи, всього		100		100,00
в т.ч.:				
- Нематеріальні активи	249,5		235	
- Незавершене будівництво	4528		5109	
- Основні засоби	58677,85		49585	
- Відстрочені податкові активи	0		123	

2. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру активів.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Вартість активів всього		100		100
в т.ч.				
<i>Необоротні активи</i>				
з них				
незавершене будівництво	3084		2875	
інші фінансові інвестиції	75		74,5	
основні засоби	14735		14117	
<i>Оборотні активи</i>				
з них				
запаси	3391		3144	
дебіторська заборгованість	3545		3386	
грошові кошти	11		38,1	
витрати майбутніх періодів	5		7	

3. За даними таблиці розрахувати показники, які характеризують майновий стан підприємства: коефіцієнт зносу, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту основних засобів, та зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Знос	3454,8	5856
Первісна вартість	18534,3	5856
Надійшло основних засобів	6284,9	13576,8
Вибуло основних засобів	104,2	162,6

4. За даними таблиці розрахувати та проаналізувати такі показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Вартість майна підприємства	4645	5012
Вартість власного капіталу	2217	2216,5
Вартість позикового капіталу	2428	2795,5

5. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру поточних зобов'язань.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Поточні зобов'язання всього		100,0		100,0
в т.ч. :				
- Короткострокові кредити банків	1444,50		836,00	
- Векселі видані	58,00		8,50	
- Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1045,50		1188,50	
- Поточні зобов'язання за розрахунками	597,00		813,50	
- Інші поточні зобов'язання	102,00		256,00	

6. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру власного капіталу.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Загальна вартість власного капіталу		100,0		100,0
в т.ч.				
Статутний капітал	30350,00		30350,00	
Резервний капітал	303,00		303,00	
Нерозподілений прибуток	15962		14168	

7. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру оборотних активів підприємства.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Оборотні активи - всього		100		100
в т.ч.				
Виробничі запаси	2022		2246	
Готова продукція	602		517	
Товари	260		259	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги	2150		4405	
Дебіторська заборгованість за розрахунками	502		428	
Грошові кошти та їх еквіваленти	412		155	
Інші оборотні активи	204		235	

8. За даними таблиці розрахувати показники, які характеризують майновий стан підприємства (коефіцієнт зносу, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття) та зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Знос	13004	14116
Первісна вартість	27398	28441
Надійшло основних засобів	1488	1900
Вибуло основних засобів	387	859

9. Заповнити пусті рядки. Проаналізувати склад та структуру пасивів.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Загальна вартість майна підприємства		100		100
в т.ч.				
Власний капітал				
з нього				
Статутний капітал	132,7		132,75	
Нерозподілений прибуток	1396,95		1753,6	
Залучений капітал				
в т.ч.				
Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	8,45		7,2	
Поточні зобов'язання за розрахунками	49,65		7,5	
Інші поточні зобов'язання	2,75		6	

Задачі до теми „Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства”

1. Проаналізувати склад, структуру та динаміку зміни доходів підприємства.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	769		875,2	
Інші операційні доходи	1,9		1,8	
Інші звичайні доходи	4,8		5,8	
Надзвичайні доходи	0		0	
Разом		100		100

2. Провести факторний аналіз чистого прибутку, використовуючи модель:

$$\text{ЧП} = \text{ВКх} \frac{\text{ЧД}}{\text{А}} \times \frac{\text{А}}{\text{ВК}} \times \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} = \text{ВК} \times \text{Коб}_A \times \text{М}_K \times \text{Р}_{\text{чиста}} .$$

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Чистий прибуток (ЧП), тис. грн.	-13,9	-6,8
Чистий дохід від реалізації продукції (ЧД), тис. грн.	769	875,2
Середньорічні залишки активів (А), тис. грн.	193,7	204,4
Середньорічні залишки власного капіталу (ВК), тис. грн.	121,15	113,1
Оборотність активів (Коб _А), оборотів	3,97	4,28
Мультиплікатор капіталу (М _к)	1,60	1,81
Чиста рентабельність (Р _{чиста})	-0,02	-0,01

3. Проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Чистий дохід (виручка) від реалізації	46929,0	35917,0
Собівартість реалізованої продукції	34787,0	29885,0
Валовий прибуток		
Фінансовий результат від операційної діяльності	- 318,0	- 3513,0
Фінансовий результат від звичайної діяльності	- 672,0	- 3799,0
Чистий прибуток (збиток)	- 923,0	- 3799,0

4. Проаналізувати склад, структуру та динаміку зміни витрат підприємства.

Показник	Значення			
	попередній рік		звітний рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	80		84,6	
Собівартість реалізованої продукції	630,6		708,5	
Матеріальні витрати	173,5		11	
Витрати на оплату праці	67,4		81,3	
Інші операційні витрати	40,6		43,7	
Відрахування на соціальні заходи	25,6		30,3	
Амортизація	8,7		7,2	
Податок на прибуток	1,9		1,8	
Разом		100		100

Задачі до теми „Аналіз ліквідності підприємства”

1. За даними таблиці розрахувати та проаналізувати показники ліквідності.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Оборотні активи, всього	21501,5	19729,0
Запаси:	12300,5	12309,0
виробничі запаси	6715,5	5172,5
тварини на вирощуванні та відгодівлі	18,0	28,5
незавершене виробництво	2585,0	4122,0
готова продукція	2843,5	2849,5
товари	138,5	136,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4546,0	3604,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
з бюджетом	266,0	509,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	2762,5	1968,5
Грошові кошти та їх еквіваленти:		
в національній валюті	147,0	18,0
в іноземній валюті	114,5	55,0
Інші оборотні активи	1365,0	1264,5
Поточні зобов'язання, всього	7229,5	5501,5

2. За даними таблиці розрахувати такі показники: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності. Зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Оборотні активи	9198,65	10725,05
Поточні зобов'язання	9735,7	6276,7
Запаси	6172,55	6434,05
Грошові кошти та їх еквіваленти	137,05	139,05

3. Дозаповнивши таблицю визначити, чи є баланс підприємства абсолютно ліквідним.

Актив	Попередній рік, тис. грн.	% від суми балансу	Звітний рік, тис. грн.	% від суми балансу	Пасив	Попередній рік, тис. грн.	% від суми балансу	Звітний рік, тис. грн.	% від суми балансу
A1	21,5		55,7		П1	31,5		46,25	
A2	28,5		95,1		П2	0		0	
A3	12,85		11,35		П3	32,75		14,5	
A4	506,85		445,5		П4	505,2		499,85	
Всього		100		100	Всього		100		100

Задачі до теми „Аналіз фінансової стійкості підприємства”

1. Розрахувати та проаналізувати показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Загальна вартість майна підприємства,	2993,60	3178,75
Середньорічна вартість залученого капіталу		1187,50
Середньорічна вартість власного капіталу	2002,20	

2. За даними таблиці визначити запас фінансової стійкості підприємства. Зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	9448,6	11338,32
2. Собівартість реалізованої продукції	9032,7	10839,24
3. Валовий прибуток	415,9	499,08
4. Умовно-постійні витрати	663,45	663,45
5. Умовно-змінні витрати	8669,85	8669,85

3. Визначити фінансову стійкість підприємства на основі співвідношення його активів та пасивів. Зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Власний капітал	632,80	602,70
Необоротні активи	592,45	567,45
Довгострокові зобов'язання та забезпечення наступних витрат і платежів	40,00	100,00
Короткострокові кредити та позики	47,50	423,50
Запаси і витрати	8039,50	3857,50

4. За даними таблиці розрахувати та проаналізувати показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику. Зробити висновки.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
Майно підприємства	10728,45	9866,3
Власний капітал	7808,75	7213,25
Позиковий капітал	2919,70	2653,05

Задачі до теми „Аналіз рентабельності підприємства”

1. За даними таблиці розрахувати та проаналізувати показники: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність позикового капіталу, рентабельність витрат, рентабельність продажу.

Показник	Значення, тис. грн.	
	попередній рік	звітний рік
1. Майно підприємства	10728,45	9866,3
2. Власний капітал	7808,75	7213,25
3. Позиковий капітал	2919,70	2653,05
4. Чистий дохід	8276,7	9448,6
5. Собівартість реалізованої продукції	7882,6	9032,7
6. Валовий прибуток	?	?
7. Чистий прибуток	1176,1	1353,7

2. Провести факторний аналіз рентабельності власного капіталу використовуючи наведену нижче модель:

$$P_{VK} = \frac{ЧП}{ЧД} \times \frac{А}{ВК} \times \frac{ПЗ}{А} \times \frac{ОА}{ПЗ} \times \frac{ЧД}{ОА} = a \times б \times в \times г \times д.$$

Показник	Значення.	
	попередній рік	звітний рік
а	-0,02	-0,12
б	1,31	1,36
в	0,23	0,27
г	0,64	0,55
д	5,99	4,34
Рвк	-0,025	-0,108

Задачі до теми „Аналіз ділової активності підприємства”

1. Розрахувати та проаналізувати показники: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів.

Показник	Значення.	
	попередній рік	звітний рік
Вартість майна підприємства	4645	5012
Вартість власного капіталу	2217	2216,5
Вартість оборотних активів	2428	2795,5
Вартість запасів	1000	1500
Вартість дебіторської заборгованості	780	650
Чистий дохід від реалізації продукції	2564	4058

Задачі до теми „Аналіз руху грошових коштів підприємства”

1. Провести розрахунок мінімальної суми грошей, необхідної підприємству в звітному періоді, та зробити висновок про ефективність використання коштів.

Показник	Значення.
Операційні витрати	99762,3
Чистий дохід	95172,3
Середні залишки грошових коштів та дебіторської заборгованості	3600,9

2. Проаналізувати рух коштів від інвестиційної діяльності.

Показник	2005 р.			2006 р.		
	надходження	видаток	питома вага за видом діяльності	надходження	видаток	питома вага за видом діяльності
1. Рух коштів внаслідок інвестиційної діяльності						
Реалізація необоротних активів	724			71,3		
Придбання необоротних активів		4443			2886,2	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		?	?		?	?

3. Використовуючи дані, наведені в таблиці, розрахувати показники, які характеризують ефективність використання коштів у розрахунках: коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках, тривалість періоду обороту коштів у розрахунках, мінімальну суму грошей, необхідну для проведення господарських операцій, та зробити висновки.

Показник	Значення	
	попередній рік	звітний рік
Чистий дохід від реалізації продукції	18303,60	34994,50
Кошти у розрахунках	542,5	2349,25
Операційні витрати	1879,3	6632,2

Задачі до теми „Аналіз прогнозування банкрутства підприємства”

1. Використовуючи модель Альтмана, яка має вигляд:

$$Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 1,0x_5,$$

визначити імовірність банкрутства підприємства за наведеними в таблиці даними. Зробити висновки.

Показник	Значення	
	попередній рік	звітний рік
x_1	0,277	0,442
x_2	0,016	0,025
x_3	0,081	0,074
x_4	0,707	0,615
x_5	4,491	4,102

2. Використовуючи модель Р. Ліса, яка має вигляд:

$$Z = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4,$$

визначити імовірність банкрутства підприємства за наведеними в таблиці даними. Зробити висновки.

Показник	Значення	
	попередній рік	звітний рік
x_1	0,277	0,442
x_2	0,081	0,074
x_3	0,016	0,025
x_4	0,707	0,615

3. Використовуючи модель Таффлера, яка має вигляд:

$$Z = 0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4,$$

визначити імовірність банкрутства підприємства за наведеними в таблиці даними. Зробити висновки.

Показник	Значення	
	попередній рік	звітний рік
x_1	0,434	0,249
x_2	0,481	0,732
x_3	0,187	0,299
x_4	4,491	4,102

4. Використовуючи ознаки поточної, критичної та надкритичної платоспроможності, за даними наведеними, в таблиці визначити імовірність банкрутства підприємства.

Показник	Значення	
	попередній рік	звітний рік
Оборотні активи	11229,6	12699,2
Поточні зобов'язання	8483,9	18986
Власний капітал	1999,4	3121,3
Необоротні активи	7982,8	12397,2
Чистий прибуток	1733,8	1121,9
Грошові кошти та їх еквіваленти	87,6	125,2

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" із змінами та доповненнями від 16.07.1999 № 966-XIV.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 "Консолідована фінансова звітність". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 176 від 30.07.1999.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999.
8. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено Наказом Міністерства економіки України № 10 від 17.01.2001.
9. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. Н., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України). – 2-е вид. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
10. Головка В. І. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. – К.: ЦНЛ, 2006. – 445 с.
11. Деєва Н. М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 328с.
12. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.
13. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
14. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія – К: КНЕУ, 2001. – 387 с.
15. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: Навч. посіб./ В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навч. літ., 2007. – 488 с.
16. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України) – К.: ЦУЛ, 2007. – 488 с.

17. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємств. Навчальний посібник (рек. МОН України). – 3-є вид., К.: Знання, 2007. – 668 с.

18. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. 2-ге видання, стер. – К.: Алерта, 2004. – 485 с.

19. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз: теорія і практика. Підручник (затв. МОН України). – 2-е вид./ За ред. Загороднього А. Г. – Львів: Магнолія, 2007. – 440 с.

20. Фінансовий аналіз: Навч посіб./ Г. В. Митрофанов, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш та ін.: за ред. проф. Г. В. Митрофанова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 301 с.

21. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз. Навч. пос. – 2-ге вид. перероб та доп. – Житомир: ЖТІ, 2001. – 300 с.

22. Шморгун Н. П., Головка І. В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України) – К.: ЦУЛ, 2006. – 528 с.

Навчальне видання

Віталій Володимирович Зянько, Ірина Юріївна Єпіфанова

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ

ПРАКТИКУМ

Оригінал-макет підготовлено І. Ю. Єпіфановою

Редактор В. О. Дружиніна

Науково-методичний відділ ВНТУ
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.01.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ

Підписано до друку
Формат 29,7×42 $\frac{1}{4}$
Друк різнографічний
Тираж 85 прим.
Зам. №

Гарнітура Times New Roman
Папір офсетний
Ум. друк. арк.

Віддруковано в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі
Вінницького національного технічного університету
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.01.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ